АА35-2
-4.

Jaşasьn Oktjabr proletar revolytsijasьnьn XIX jьllьqь!

Н-Тат.-Не
1-15

Qadьnlьq

SOTSIALIZM jolьnda

№10-11

ƵURNALNЬN BU NOMERINDE:

		Sahife
1.	XIX jьllьq parlaq ɵmyr	1— 2
2.	Lenin dekretinin 15 jьllьqь	3— 4
3.	Qadьnlarnьn вyjyk avtoqoşusь	5
4.	Çesur denizçi qadьnlar	6— 7
5.	SSR Sojuzь Merkezij Içra Komiteti ve Xalq Komissarlarь Sovetinin qararь	8
6.	**S. Bekir**—Aвort japmaqanьma quvanam	9
7.	**Alime Osman**—Sotsialistij vatanьmьzqa saqlam kadrlar jetiştirem	10
8.	**Emine Ismail**—Menim вalalarьm oksyzlyk dujmajlar	10
9.	**Kolonitskij**—Baxt вajramь	11
10.	**Edije Axtem**—Men ɵz вalalarьmnen iftixar etem	11
11.	**Zişan S.**—Baxtlь, şen вalalar	12—13
12.	Ispanija вugun	14—15
13.	**Benzade-Marija**—„Mьnda da jeneriм"—dej	16—17
14.	**Iвraim Baxşьş**—15 gramotalь qadьn	18—20
15.	**Pol'-Vajjan Kuturje**—„Jaş olmaq вaxtsьzlьqtьr"	21—23
16.	**Ajşe Şamileva**—Gul'nar	24—25
17.	**Enver Bekirov**—Suvadenin xajalь haqiqat oldь	26—27
18.	**Çavtoвeli**—Ana tilegi	28—29
19.	„ —Sana sel'am	
20.	**Server**—Gracova kolxoz agronomь	29
21.	**I. Baxşьş**—Kim sevmez sevinmez (jьr-ojun)	30
22.	**N. I. Volodina**—Tuvarlarqa qьşlьq aran hazьrlav	31
23.	**D-r Locev**—Gripp xastalьqьndan nasьl qorcalanmalь	32

Bytyn memleketlernin proletarlarь, birleşiniz!

QADЬNLЬQ sotsializm jolьnda!

CЬQMAQIA BAŞLAQIANЬ 5 JЬL

VKP(в) QRЬM OBLAST KOMITETININ ORGANЬ NEŞR ETKEN JAŊЬ-DYNJA REDAKTSIJASЬ

№ 10—11
Oktjaвr-Nojaвr 1936s.

AJDA BIR KERE CЬQQAN IŞCI KOLXOZNIK QADЬNLARNЬŊ SIJASIJ, IÇTIMAIJ VE MEDENIJ ŻURNALЬ

Гос. Публичная Б-ка в Ленинграде.

XIX jьllьq parlaq өmyr

Proletar revolytsijasьnьŋ Rusijede kapitalizmni jeŋgenine 19 jьl toldь. 1917-nçi jьlь nojaвrinden artьq insanlьq çemijetinde oŋa qadar korylmegen jaŋь epoxa—proletar sotsialistij revolytsijalar epoxasь вaşladь.

Lenin-Stalin partijasьnьŋ jolвaşcьlьqь altьnda, Rusije proletariatь, вytyn emekdar kojlylernen sojuz olьp kapitalizm qurumьnь jьqqandan вujaqqa—19 jьl icinde вytyn dynjanь şaştьrqan işler japtь. Dynjanьŋ altьda вiri olqan SSSR-de proletar diktaturasь вajraqь koterilerek, вytyn dynjadaki ezilgen insanlьqnьŋ nazarьnь өzine cevirdi. Cynki SSSRniŋ her jeŋişi—вytyn dynjada sotsialistij revolytsijanьŋ jeŋiş fondьna kire. Bunь dynjanьŋ proletariatь ve emekdarlarь jaxşь aŋlajlar.

Kapitalizm вojundьrьqьndan qurtulqan emekdar xalq Lenin-Stalin partijasьnьŋ celik jolвaşcьlьqь altьnda, sotsializm quruçьlьqьnda jaŋьjaŋь pozitsijalar qazanьp keldi. Pek вyjyk zorlьqlarnь jeŋip kecerek, proletar diktaturasь memleketinde sotsializmniŋ keri qajtmaz jeŋyvini elde etti. Bizim ceceklenip өsmekte olqan вaxtlь memleketimizde artьq insannь insan tarafьndan eksploatirlevniŋ вytyn qapularь qapatьldь. Sovetler sojuzьnda muvafaqijetli surette sьnьfsьz sotsialistij çemijet qurulmaqtadьr. Biz parazit sьnьflarnьŋ soŋki qalьmtьqь olqan kulacestvonь sьnьf olaraq joq etken soŋ pek вaxtlь jьllar—gurdeli quruçьlьq, japьçьlьq jьllarьndan өtip kectik.

Bizim memleketimizde sotsialistij revolytsijanьŋ qazanclarь Stalin Konstitutsijasь projektinde pek ajdьn acьq tilde jazьldь. Dynja proletariatьnьŋ вyjyk voʒdь—Stalin arqadaşnьŋ jolвaşcьlьqь altьnda işlengen вu tarixij dokument—dynjada eŋ demokratij çemijet qurulьşь olqan sovetler vlastьnьŋ dokumentidir.

Bizim memleketimizde вu 19 jьl icinde mejdanqa kelgen ekonomikij deŋişmelernen вeraвer, insanlarnьŋ emekke munaseвetlerinde de revolytsija japьldь. 1935 jьlь xalq massalarь arasьndan tepip cьqqan staxanov hareketi, kommunizmge kecyvge şarait hazьrlaqan hejвetli вir emek hareketidir. Staxanov hareketi emek mahsuldarlьqьnь muhim dereçede өstirdi. Staxanov hareketiniŋ kenişlemesi işci ve kolxoznik massalarnьŋ material' vazijetlerini de muhim dereçede jaxşьlaştьrdь. Jaşav pek zevqlь, pek jaxşь ve pek şeŋ oldь.

Sotsializm вir tamam jeŋdi. 1936-nçь jьlnьŋ вaşьnda memleketimizde proizvodstvonьŋ sotsialistij qьsmь 98,5 protsent hesaplana edi. Xususij xozajstvonьŋ qolunda olqan 1,5 protsent qalqan edi. Biz ekinçi вeş jьllьqnьŋ tarixij вyjyk vazifelerini—zadanijelerini muvafaqijetnen eda etemiz. Ekinçi вeş jьllьq icinde japьçьlьq işleri keniş jol aldь. Mesel'a вirinçi вeş jьllьqta calьştьrьlьp вaşlatьlqan predprijatijelerniŋ qijmeti 30,6 milliard ruвlege olsa, ekinçi вeş jьllьqnьŋ ilki 3 jьlь icinde calьştьrьlьp вaşlaqan predprijatijelerniŋ qijmeti 58 milliard ruвledir. Sovetler Sojuzьndaki texnika o dereçe ileriledi ki, вiz өzimizniŋ maşina japьçьlьqь zavodlarьmьzda istegen maşinanь japa вilemiz. Bir taqьm eŋ muhim ucastkalarda da

biz ekinçi beş jıllıqnıñ zadanijelerini 4 jılda tolduraçaqmız.

Sovetler Sojuzı, neft, torf cıqaruvda, cojun irityvde, elektrostal'de, baqırda, juk avtomobilleri, parovozlar, vagonlar, traktorlar, kombajnlar japuvda, şeker, sabun cıqaruvda Avropada birinçi jerde buluna. SSSR elektrik energijasında, celik irityvde, ve saire madenij şejlerni cıqaruvda Avropada endi ekinçi jerni qapata. Ama ekinçi beş jıllıqnıñ sonında SSSR bytyn bu sahalarda Avropada birinçi jerge cıqaçaqtır. SSSR işci sınıfı, bol'şevikler partijasınıñ, byjyk Stalinniñ jolbaşcılıqı altında, staxanov hareketini daha zijade kenişleterek bu vazifeni şan-şerefnen ömyrge kecirir.

Vaqtınen sotsialistij quruçılıqımızınıñ en artta qalıp kelgen demir jol transportı şimdi ileri ketken otrasl'ge cevirildi. Transportımız 1936-nçı jılı sutkada 90 biñ vagon juk juklej. Biz sotsialistij revolytsijanıñ 19-nçı jıl dönyminde transportımızınıñ qazanclarınen de qururlana bilemiz.

Kojde qajet byjyk revolytsija japıldı. SSSR-niñ 90 protsent kojly xozajstvoları kolxoz jolına minip, dynjada en byjyk kollektiv kojly xozajstvosı mejdanqa ketirdiler. Partijamız ve hukymetimiz kojly xozajstvosınıñ ösmesine, kolxozniklerniñ jaşajışlarınıñ tyzelmesine coq jardım kosterdiler. Birinçi beş jıllıqta mejdanqa ketirilgen MTS-lerden qajrı, ekinçi beşjıllıqnıñ ilk 3 jılı icinde 1930 janı MTS mejdanqa ketirildi. 1936-nçı jılınıñ başında SSSR-de 4376 MTS oldı. 1936-nçı jılı kolxozlarnıñ 80 protsent işlerini MST-ler japtılar.

Kolxoz koji bir tamam sotsializm jolına mindi. Kolxoznikler hallı-taqatlı parlaq ömyr quralar. Böjleliknen jaşaması jaxşı ve zevqlı oldı. Kojde sotsialistij medenijet öse. Oquv evleriniñ, klublarnıñ, qızıl koşelerniñ sajısı her kun arta. Çahillikni sanki bitirmek yzremiz.

Bizim sovxozlarımız birer zaxire fabrikalarına cevirildi. Olar Sovet topraqınıñ qulan cöllerinde özleriniñ traktor parkları, meskenlerinen birer gigant olıp turalar. Sovxozlarımızda bu jılnıñ bereketiniñ 97 protsenti kombajnlarnen toplanılıp alındı.

Stalin ustavınen calışqan kolxozlar gigant adımlarınen ilerilejler. Mesel'a hajvan asravçılıq meselelerini cezyvde ilerige doqru byjyk adımlar atıldı. Juksek bereket oqrında kureş bu jıl coq jaxşı netiçeler berdi. 7—8 milliard pud zaxire oqrında kureş Stalin lozungı kolxoz kojlysini hareketke ketirdi.

Memleketimizde sotsializm qajet byjyk jenişler qazandı. SSSR kunden-kunge dynjada en zengin memleketke cevirile. Bizim memlekette her şej doqa, ceceklene. Şimdi dynja emekdarları bizge daha byjyk ymytnen baqa. Olar SSSR-niñ öz vatanları, kapitalqa qarşı kureşte oporaları olqanını her kun daha zijade anlap, sovetler sojuzına muhabbet baqlajlar.

Ekinçi jaqtan ise SSSR-niñ qazancları duşmanlarnıñ acuvlarını daha zijada qabarta. Cynki olar bunınnen ölymlerinin jaqlaşqanını koreler. Memleketimizdeki sotsializm jenişlerinden icki duşman da memnyn degil, onıñ acuvı soñ dereçe qabara. Onıñ icyn icki ve tıştaki duşman birleşip Sovetler Sojuzını jıqmaq jollarını araştıralar. Daha jaqında olıp kecken trotskist-zinovjevçiler sudı bunı pek acıq kosterdi. Bu hal bytyn sovet xalqından sınfij ve revolytsion ujanılıq talap etmektedir. Biz duşman qalımtılarınen amansız kureşni devam ettirmek kerekmiz. Biz, sovet xalqını jenişten jenişke alıp barqan byjyk vozdımız Stalinniñ ve bytyn jolbaşcılarımızınıñ hajatlarını koz bebegimiz kibi qorcalamalımız.

Biz sotsializmniñ byjykten-byjyk qazanclarından olaraq revolytsija tarafından azat olunqan emekdar qadınlıqnıñ aktivliginide qajd etemiz. SSSR-de azat qadın sotsializm icyn kureşte erlerden hicte artta qalmaj—muçizeler kostere. Bizde qadınlarnıñ calışmaqan hic bir ucastka joqtır. Qadın professor, doktor, agronom, ljotcik, traktorist, şofer, kombajnjor, inzener, texnik, jazıçı, ressam, calqıçı. Açeva qadınqa böjle haq qajsı „demokratij" burzua devleti berdi. Hic birisi! Qadınqa çemijette erlernen musavij haqnı jalınız kommunist partijasının jolbaşcılıqınen sovet hukymeti berdi. Stalin konstitutsijasında qadın haqqı bytyn acıqlıqınen qajd olundı. Bizde jyzlernen qahraman qadınlar SSSR ordenlerinen mukafatlandılar.

Bizim 19 jıl icindeki qazanclarımız byjyktir. Biz olarnen quvanamız. Diger taraftan biz, aldımızda turqan vazifelerniñ byjykligini de hicte aqıldan cıqarmajmız. Vazifeler byjyk ve mesulijetli. Ekinçi beş jıllıqnıñ zadanijelerini vaqtından evel toldurmaq icyn kureş devam ete. Bu kureşni daha jaxşı teşkil'atlandırmalı. Şeherde, kojde staxanov hareketinen millionlarnen massalarnı qaplap almalı. Biz daha jaxşı, daha gur ve daha rahat jaşamaqa haqlımız. Bu haqqımızdan fajdalanıp Stalin Merkezij Komitetiniñ celik jolbaşcılıqı altında sotsializm oqrında kureşimizni daha da muvafaqijetnen alıp barajıq!

Lenin dekretinin 15 jıllıqı

Bu 15 jıl icinde Sovet Qırımı sotsializm quruçılıqının bytyn sahalarında byjyk qazanclar elde etti. Žurnalımızının bu nomerindeki materiallarının bir qısmı da olsa, bu qazanclar haqqında ajtalar.

TARIXIJ DEKRET

1921-nçi jıl 18-de oktjabr V. I. Lenin ve M. I. Kalinin arqadaşlarının imzalarınen Qırım Avtonomijalı sotsialistij Sovet Respublikası mejdanqa ketiryv haqqında dekret il'an etilgen edi. SSSR Merkezij Içra komiteti ve xalq komissarları soveti şu qararnı cıqarqan ediler:

1. RSFSR-nin bir qısmı olaraq, Qırım jarım adasının sınırlarında: Çankoj, Kezlev, Kerc, Aqjar, Aqmesçid, Kefe ve Jalta okruglarından ibaret olmaq yzre Avtonomijalı Qırım Sotsialistij Sovet Respublikasını mejdanqa ketirmek.

IXTAR: Qırımnın sırt sınırları haqqındaki meselelerni cezmek icyn çıjımında Iceriki işler Xalq Komissarlıqının, RSFSR Ukraina Sotsialistij Sovet Respublikasının, Qırım Sotsialistij Respublikasının ve Milletlernin işlerini baqqan Xalq Komissarlıqının vekilleri olmaq yzre Komissija mejdanqa ketirmeli ki, bu Komissijanın qararı Umum Russije Merkezij Içra Komiteti tarafından tasdiq etilir.

2. Avtonomijalı Qırım Sotsialistij Sovet Respublikasının devlet apparatı, RSFSR Konstitutsijasına ujdurılıp, Qırım SSR-nin jerli Sovetlerinden, Merkezij Içra Komitetinden ve Xalq Komissarları Sovetinden qurulır.

3. Avtonomijalı Qırım SSR-nin işlerini idare etmek icyn: 1) iceriki işler, 2) Justitsija, 3) maarif, 4) saqlıq saqlav, 5) ictimaij teminat 6) eginçilik, 7) erzaq, 8) finans, 9) emek xalq komissarlıqları, 10) xalq xozajstvosı soveti, 11) işci kojly inspektsijası, 12) baqlanuv ve kommunal' xozajstvo ve statistika idaresi xalq komissarlıqları qurulır.

4. a) Qırım SSR-nin harbij işlerini idare etmek icyn Qırım SSR Sovnarkomı janında, en jaqındaki Harbij okrugqa tabij olqan Qırım harbij komissarlıqı mejdanqa ketirilir.

IXTAR: Harbij—Deniz işleri idaresi RSFSR merkezij organlarının idaresinde qalır.

b) Kontrrevolytsijaqa qarşı kureş alıp barmaq icyn Qırım SSR Sovnarkomı janında doqrudan-doqru VCK-qa tabi olqan Qırımceka mejdanqa ketirilir, bunınnen birge bu cekanın kollegijası Qırım Sovnarkomı tarafından formirovat etilir ve VCK tarafından tasdiq etilir.

v) Tışqı işler ve tışqı alış-veriş bytyninen RSFSR Xalq komissarlarının idaresinde qalırlar ki, bu komissarlıqlar Qırım Sovnarkomı janında ait predstavitelstvolar mejdanqa ketirirler.

g) Qırım SSR sınırlarında xaberleşyv jollarının idaresi bytyninen RSFSR Xalq Komissarlarının idaresinde qalır, bunınnen birge Qırım territorijasında qatnaşuv jollarını idare etmek icyn Qırım SSR Sovnarkomı janında NKPS upolnomocennisi qurulır ki, bu upolnomocennij RSFSR qatnaşuv jollarından fajdalanuvnın umumij planı ve nizamı sınırlarında Avtonomijalı Qırım SSR-nin intereslerine ujqun olaraq qatnaşuv jolları çenuvij okrugının jolbaşcılıqı altında hareket eter.

d) Qırım kurortlarının merkezij idaresi doqrudan-doqru RSFSR Saqlıq saqlav Xalq Komissarlıqına tabij olaraq qala, bunınnen birge kurortlarnın merkezij idaresi RSFSR Saqlıq Saqlav Xalq Komissarlıqınen ve Qırım SSR Sovnarkomınen razılaştırılıp formirovat etilir.

IXTAR: Deniz vedomstvosı nacal'nigi (Nacmorved), kurortlarnın merkezij idaresi kollegijasının reisi, tış işler xalq komissarlıqının ve tışqı alış-veriş xalq komissarlıqının vekilleri, RSFSR NKPS upolnomocennisi, kommunal' xozajstvo mudiri ve statistika idaresinin reisi Qırım Sovnarkomına muşavereçi rei haqqınen kireler.

5. RSFSR-nin, Qırım territorijasında bulunqan, Qırım ASSR-nin avtonomijası haqqındaki bu polojenijede kozde tutulmaqan, birleşik xalq komissarlıqlarının ajrı vekilleri ve ucrejdenijeleri Qırım Sovnarkomınen kontakt

olьp RSFSR-niŋ ait narkomatlarьnьŋ direktivalarь вojьnça hareket eterler.

6. RSFSR-niŋ вytyn territorijasьnda finans, xozajstvo sijasetinde вirdemlikni saqlamaq maqsadьnen, RSFSR Xalq Komissarlьqlarьnьŋ: erzaq, finans, xalq xozajstvosь soveti, emek, qatnaşuv jollarь, вaqlanuv, işci-kojly inspektsijasь ve merkezij statistikai daresiniŋ вytyn dekretleri ve emirleri Qrьm SSR-niŋ ait xalq komissarlьqlarь icyn meçвurij sajьlьr.

IXTAR: Juqarьda kosterilgen xalq komissarlьqlarьnьŋ komissarlarь ve idareler Qrьm Sovnarkomь ve RSFSR Xalq Komissarlьqlarь tarafьndan tajin etilirler, Qrьmceka reisi haqqьnda da tьƒqь вunьŋkiвi nizam qojulьr.

7. Qrьm SSR-niŋ xalq komissarlьqlarь: iceriki işler, justitsija, maarif, saqlьq saqlav, ictimaij teminat, eginçilik ve kommunal' xozajstvo idaresi өz hareketlerinde Avtonomijalь olьp, doqrudan-doqru Qrьm Merkezij Içra Komitetiniŋ, Qrьm Sovnarkomьnьŋ ve Umum Rusije Merkezij Içra Komitetiniŋ oginde mesul'dirler.

8. Qrьm SSR-niŋ xozajstvo organlarьnьŋ faalijetini razьlaştьrmaq ve вirleştirmek icyn Qrьm SSR Sovnarkomь janьnda, Umum Rusije Merkezij Içra Komitetiniŋ 1921 senesi ijul' 30 qararьna ujqun olaraq hareket etmekte olqan Qrьm ekonomikij soveşcanije mejdanqa ketirilir.

9. Avtonomijalь Qrьm SSR вytyn finans ve texnikij vastalarnen RSFSR-niŋ umumij vastalarьndan alьnьp temin etilir.

IXTAR: Jerli proizvodstvo produktlarь өleştirilgen vaqьtta Qrьm SSR-niŋ talaplarь ve ihtijaçlarь вirinçi nevвette qanaatlendirilir.

10. Umum Qrьm sovetleriniŋ ucreditelnьj sjezdi caqьrьlqanqa qadar ve Qrьm Merkezij Içra Komiteti ve Xalq Komissarlarь Soveti sajlavlarьna qadar Qrьm territorijasь Qrьm Revolytsion Komiteti tarafьndan idare etilir.

Resimde: Aqmesçid 10-nçь mektepnin вirinçi, sьnьfьnda fizkul'tura vaqtьnda. Oçerpce M. Palçь arqadaş. Foto: M. Kats

Qadьnlarnьn byjyk avtoqoşusь

Byjyk qadьn avto-qoşusьnьn komandorь A. VOLKOVAQA
Komandornьn sijasij işler boyьnça jardьmçьsь — S. ORLOVAQA
Avto-qoşuqa iştirak etken qadьnlarqa, zadanijeni muvafaqijetnen eda etkenlerini xajьrlajьm. Jenip kelgen qadьnlarqa sьçaq sel'am.

I. STALIN

Krasnovodsk — Moskva marşrutь boyьnça bir adamlьq tajmunlarnen kecişnin komandiri
KULIJEV MEREDGE
Kecişnin politrukь DURDIJEV QURBAN-ALIGE
Komandanьn starşinasь GELDIJEV ANNAKQA
Çesur kecişni muvafaqijetnen tamamlaqanьnьznь xajьrlajьm. Şanlь komandaqa qardaş sel'amь.

I. STALIN

Byjyk qadьn avto-qoşusьna iştirak etkenlerniń STALIN arqadaşqa mektybi

Tuvqanьmьz Stalin arqadaş, sizin xajьrlavunьz ve sel'amьnьznь byjyk bir hejeçannen oqudьq. Çevap icyn sөz tapmaq qьjьn. Bөjle daqqalarda bytyn sөzler sanki kucyk koryle janь hareketler, janь kureş, janь jenişler istenile.

Biz avtomobillernen haman-haman bytyn memleketni ajlanьp cьqtьq. Biz bir vaqьtlarda boş, mejvasьz olqan topraqlarnьn nasьl ceceklengenini kordik. Jөnь baştan mejdanqa kelgen şeherler, kenişlegen ve өzinin jyzini deniştirgen şeherler bizni quvancnen qarşьlap aldьlar. Biz ne jerde pejda olqan olsaq, biz her jerde baxtlь adamlar kordik. Cөllerde, kojlerde, ayullarda, daqlarda, jьlqalarda, boşluqlarda ve şeherlerde, her jerde sovet emekdar xalqь Siznin adьnьznь teşekkyr ve sevginen ajta, cynki Siznin jolbaşcьlьqьnьz altьnda baxtlь өmyt ceceklene, memlekette zenginliklerimiz arta, janь jenişlerge olqan eminligimiz qavileşe.

Bizim japqanlarьmьz Sovetler Sojuzьnьn her bir qadьnьnьn japьp olaçaqь şejdir. Bizim memleketimizde qadьnlar serbest ve quvetliler. Bizim ogimizde bytyn jol acьq. Sovet qadьnь өzinin ulu vatanьnьn iftixarlь, serbest, kirgin, kureşte tajpьnmaz tam huquqlь grajdankasьdьr. Bizde bu kacestvolarnь Siz terbijelejsiz. Ve Ulu tuvqan Stalin arqadaş, biz jenişimiz icyn Sizge borçlumьz.

Şimdi, bu baxtlь daqqalarda, qijmetli Stalin arqadaş, Sizge jalьnьz quvetlerimiz degil de jalьnьz energija ve irademiz degil de, өmyrlerimiz de vatanьmьznьn baxtь ve ceceklenmesi aşqьna berileçegini ajtmaq istejmiz.

Tuvqan Iosif Vissarionovic, diqqat ve sel'am icyn Sizge byjyk teşekkyr!

Byjyk qadьn avto-qoşusьnьn havalesinen: Qoşunьn komandorь — A. VOLKOVA
Komandornьn sijasij işler boyьnça jardьmçьsь S. ORLOVA

Çesyz DENIZCI QADDNLAR

Sovetler Sojuzьnьn birinçi marşalь K. Je. Voroşilov arqadaş,—„Qьzьl Ordu sijasij çehetten dynjada en quvetli bir ordudьr. Fizikij çehetten de dynjada birinçi jerni tuta jatamьz, hem tez vaqьtta mutlaqa tutarmьz"—dedi. Bu sözlerni bojetsler, komandirler, nacal'nikler ve olarnьn qorantalarь xatьrlarьnda tuta ve otlicno masterlik ve kul'tura janьlьqlarь—qazanclarьnь jukseltmek oqrьnda inatlьça kureşeler.

Bu sene memleketimiznin bytyn koşelerinde qьzьl ordu komandirleri ve nacal'nikleri qadьnlarьnьn massovij fizkul'tura ve harbijleştirilgen kecitleri otkerildi.

Qara denizde, Baltьq denizinde, Volga bojlarьnda, Dnepr özeninde, Uzaq kundooquşta ve Orta Azijada, Kavkaz daqlarьnda ve Ukraina cöllerinde qьzьl ordu komandirleri ve nacal' niklerinin qadьnlarь çajav, mototsikletnen, atnen, qajьqnen, bir taqьm qahraman kecyvler japьp, bytyn ordu komandirleri—nacal'nikleri qadьnlarьnьn soveşcanijesine hazьrlandьlar.

Aqjar Qara deniz flotь komandirleri nacal'niklerinin qadьnlarь bu jьl byjyk bir kecit japьp, qadьnlar sportь tarixьnda şanlь bir sahife jazdьlar.

Özlerinin kecitlerinde bu 23 qahraman qadьn pek coq kuclykler korip kecirdiler.

Deniz sanki aselet denizçi—qadьnlarnь sьnamaq icyn, olarnь tyrly-tyrly kuclyklerge oqrattь. Kecitnin birinçi kuninde deniznin dalqasь beş balqa barsa da, hava bysbytyn sakin ve jelkenlerden fajdalanmaq mumkyn degil edi. Ajnь zamanda dalqalar mьna-mьna qajьqnь avdarьp, qajьqlarnь tuzlь suvqa toldurьp, qadьnlarnь suvqa boqaçaq edi.

Qrьmnьn qьzqьn kuneşi astьnda, quvetli furtuna vaqtьnda qadьnlar kursnь (ketken jollarьnь) çojmaj, qajьqnь kureklep kete ediler.

Kecitnin komandiri Sorokina ve onьn arqadaşlarь, bir vaqьtlarda qavij paraxodnьn polubasьna cьqmaqa bile qorqa ediler. Şimdi ise, bir qajьcьqqa minip bu qadar uzaqqa keteler. Işte deniz ortasьndalar, qajda baqsan uçsьz-buçaqsьz deniz, qara korylmej. Dalqalar, deniz xastalьqь qadьnlarnь jorultmaq, xastalatmaq icyn ьmtьlsa da, olarnь jenip olamadь. Kecitke iştirak etken, Vinomenko, Boqdanova Sorokina, Nikolanko, Sьsenkova, Avisova ve Silvertova arqadaşlar özlerini jaxşь duja ve çesur tuta ediler.

Barsьn kurekler olarnьn qollarьnьn muskullarьnь taldьrsьn, barsьn qьzqьn kuneş olarnь pişirsin, olar joroqunlьqnь deniz tutuvьnь şen jaşajьş haqqьnda jьrlar, şaqa ve kul'kulernen savuştьra ediler. Olar qajьqta vilka ve qaşьqlardan dzaz teşkil etip tyrly-tyrly tyrkiler cala ediler. Jelkenlernen ketmek mumkyn olqanda gazeta oquj, Stalin Konstitutsijasьnь işlej ediler.

Kecitnin birinçi jarьsьnda: Aqjardan Odessaqa barqanqa qadar qajьqlarnь kureklep kettiler. Odessada olarnь muzika ve ceceklernen qarşьlap cьqtьlar. Ajtьlqan sьçaq sözler, xajьrlavlar olarnьn qьzьl ordu ve öz flotlarьna qarşь olqan sьçaq sevgilerini kostere edi.

Qadьnlarnь ozqarqanda xalq daha coq toplandь ve qarşьlaqanlarьndan daha sьçaqlьqnen ozqardьlar.

Artьna qajtqanda jol daha kucleşti. Kecitke iştirak etken Vojsman arqadaş şöile dej:

— Korkinit limanьnь kecip, acьq denizge cьqqanda jel qajьqlarьmьznь bir taraftan diger tarafqa ata. Jel o qadar quvetli edi ki, qajьqlardaki jarьqlarnь saqlamq icyn ne qadar tьrьşsaq da kar etmedi. Fenerler söndi. „Profintern" qajьqьnьn burunь patladь. Esmintsev qajьqь icine suv alьp başladь. Ştorm ymytsizden başladь. Kuneş bir kereden bulutlar arasьna saqlandь. Caqalalar abdьraşьp baqьrьşmaqa başladьlar. Byjyk dalqalar bizim qajьqlarnь her daqqa batьraçaq olьp tura edi. Böjle en aqьr daqqalarda bizim eski qajьqcьlarьmьz: Lьsenko, Silverstova ve Avisova arqadaşlar doqru jollar tapa ediler. Olar özlerinin sabьrlьqlarьnen bytyn qadьnlar komandasьnь daha çesaretli ve daha cьdamlь-

lьqlarьnen jelge qarşь ve dalqalarnen kureşmege meçbur ettiler. Qajьqlar bir-birlerini kozden qajьp etmej, qattь nizam tutaraq, ştorm arasьndan kecip Aqjarqa doqru kettiler.

Işte tanьş jerler. „III Internatsional" skelesi koryle. Muzikanen, ceceklernen qahraman qadьnlarnь qarşьlap cьqtьlar. Olarnen beraber bytyn flot quvana. Olarnьn qahramanlьqьnen her kes iftixar ete.

Olarnь Qara deniz flotьnьn komandanь flotnьn ekinçi rang flagmanь Kozanov arqadaş qabul etti.

Kozanov arqadaş qadьnlarqa:—Bu qahraman kecyvni Qara deniz flotьnьn tarixьna jazmaq kerek. Siz çesaretli, qahraman ve dajanьqlь qadьnlar oldьnьz. Deniz insanlarda bu kacestvolarnь terbije etmek icyn en jaxşь bir vastadьr dedi. Kozanov kecitnin bytyn devirlerinen meraqlandь.

Bytyn poxod jaşajьşьnь, qadьnlardan vaqьtlarьnь nasьl kecirgenlerini, ne aşaqanlarьnь, aşnь nasьl hazьrlaqanlarьnь ve en zijade nasьl aşlarnь begengenlerini soradь. Poxodqa iştirak etken qadьnlar, dalqa vaqtьnda en jaxşь aş tuzlu balьq, turşь pamidor ve qьjardьr dep çevap bergende, o, şaqa eterek:

— Artьq өziniz de denizçiler oldьnьz! denizçi—aqajlarьnьznь nenen beslemek kerek olqanьnь bilirsiniz dedi.

(Rabotnitsa zurnalьnьn 26 nomerinden qьsqartьlьp alьndь)

Aqmesçid Şmid adьna toquma fabrikasьnda. Resimde: (juqarьdan aşaqa) staxanovka Şvartsman A. J. arqadaş maşinasь başьnda 2) master Voskobojnikov talebesi Mirzaxi arqadaşqa stanogьnь ogrete, 3) staxanov hareketinin initsiatorь, staxanovka Fejzullajeva Musemma arqadaş, 4) staxanovka Kerzner arqadaş.
Foto: Fm. Ben

Qadьnlarnь jukly oluvlarь sevevinden işke qavul etyvni red etyv icyn ve olarnьn iş haqlarьnь eksiltyv icyn mesulijet haqqьnda

SSR Sojuzь Merkezij Içra Komiteti ve Xalq Komissarlarь Sovetinin qararь.

SSR Sojuzь Merkezij Içra Komiteti ve Xalq Komissarlarь Sovetinin, „Avortnь jasaq etyv, loqsalarqa maddij jardьmnь arttьruv, vyjyk qorantalьlarqa devlet jardьmь tajin etyv, vala doqquruv evleri, vala jaslileri, ve vala vaqcalarь aqьnь kenişletyv, aliment ödemejyv icyn çinaij çezalavnь quvetleştiryv haqqьnda ve ajrьluvlar zakonodatelstvosьna vazь vir denişiklikler japuv haqqьnda" qararьnьn ekinçi völyginin 9-nçь statjasьna (SSR Sojuzь zakonlar çьjьntьqь statja 309) ujqun olaraq, SSR Sojuzь Merkezij Içra Komiteti ve Xalq Komissarlarь Soveti qarar vereler:

Sojuz respublikalar Merkezij Içra Komitetlerine ve Xalq Komissarlarь Sovetlerine, qadьnlarь jukly olqanlarь sevevinden işke qavul etyvni red etyv icyn ve olarnьn iş haqlarьnь eksiltyv icyn 6 ajqa qadar muddetinde tyzeltyv—emek işleri ja da vin rublege qadar ştraf şeklinde olaraq çeza tajin etmekte olqan statjanь sojuz respublikalarьnьn çinaij kodeksine kirsetmelerini teklif etmek.

Kosterilgen vozuvlar tekrarlanqanь halda, çeza eki jьl qapatuvqa qadar arttьrьla vilir.

SSR Sojuzь Merkezij Içra Komitetinin reisi — A. CERVJAKOV
SSR Sojuzь Xalq Komissarlarь Sovetinin reisi — V. MOLOTOV
SSR Sojuzь Merkezij Içra Komitetinin sekretarь — I. AKULOV

Moskva, Kreml' 1936 s. oktjavr 5.

Aqmesçid tatar vala vaqcasьnьn valalarь, vala teraijeçisi Alime Ajrcinskaja arq. veraver kezintideler. Foto: Em. Ben.

Abort japmaqanьma quvanam

Men Fera Zijadinova arqadaşnьn evine kelgende, o, byjyk balalarnь mektepke ozqardь da evini çьjьştьra edi. Menim ne icyn kelgenimi anlaqan son kulymsirejerek:

— Mьna menim balalarьm—dep çamlь koridorcьqta ojnamaqta olqan Emir Asan ve Eminecikni kosterdi. Ajşe—byjyk qьzьm, Emirveli, Azime ve Emir Ali mektepke kettiler. Işte men kundyzleri jalьnьz bularnen qalam.

Menim 9 balam oldь. Ekisi ёldi, jedisi saqdьr. Men daha hic abort japtьrmadьm. Onьn icyn de ёzimi saqlam ve tendirist dujam. Bala doqurmaq qadьnqa analьq baxtьndan qajrь, saqlьq ve ruh da bere. Men hukymetimiznin abortnь jasaq etyv ve coq balalь qorantalarqa jardьm beryv qararьnь pek begendim. Kercek men abortnьn açьsьnь bilmejim, l'akin ёz aqranlarьm ve tanьşlarьmnьn bir eki aborttan son, saqatlanьp, bytyn ёmyrleri xaraplanqanьnь coq kordim. Abort insannь analьq baxtьndan mahrum qaldьrqanьndan qajrь, qadьnlarnь kuninden evel qart ete. Mьna menim byjyk qьzьm 16 jaşьnda. O, endi mana ev işleri ve qardaşlarьnь baqmaqa jardьm da ete.

Bizim balalarьmьz ёz aralarь pek muhabbetler. Kotekleşyv, bir birini inçityvnin ne olqanьnь bilmejler. Babasь balalarьnь terbije etyv işine zijade ehmijet bere. Mana da coq jardьm ete.

Balam coq olqanьnьn mana hic bir zararь joq. Olar, bir-birlerinen ojnaj, mana keder etmejler. Aqşam olsa kimi ders hazьrlaj, kimisi ojnaj, kimisi jьrlaj. Bundan byjyk ferah olurmь?—dedi.

O, birden sёzini kesip, janaşa odaqa kirdi. Coqqa barmadan, juqudan ujanqan kickene Fadmecikni alьp cьqtь. O, qara kozly, dylber qьzcьqnь juqarь kotererek:

— Mьna menim kucyk qьzьm. „Stalin babasь 2000 rubleni bocьq icyn berdi. Koresizmi aqasь"—dep, onьn daha juqusь jaxşь acьlmaqan kozciklerinden ёpti.

Haqiqaten Fera apte 9 balanьn anasь olsa da, daha jaş, saqlam bir qadьn. Ona kimse 38 jaş bermej. O, balalarьnen oldьqca mul'ajim ve nezaketnen koryşe. Evini temiz tuta. Balalarьnьn saqlam ve şen ёsmeleri icyn qajqьra. O, hukymet tarafьndan daha jaqьnlarda jardьm olaraq 2000 ruble para aldь.

— Kunlerden bir kun, bizim qapu oginde bir avtomaşina kelip toqtadь. Maşinadaki arqadaşlar, meni Qrьm Merkezij Içra Komitetine alьp ketmek icyn kelgenlerini ajttьlar. Mennen beraber şu kuni Qrьm Merkezij Içra Komitetinde coq balalь qadьnlardan 7 arqadaş bulunа edi. Aramьzda 8 balalь analarqa 4-er bin, biz 7-şer balalьlarqa 2-şer bin ruble para berdiler.

Men bu vaqьt ne dereçe quvanqanьmь ajtьp olamajçaqьm. Men balam coq olqanьna her vaqьt quvana edim. L'akin menim sotsialistij vatanьmьzqa saqlam balalar jetiştirgenime partija ve hukymetimiz şaj qijmetlegenini anlaqan son, daha da zijade quvanam. Coq balalь qorantalarqa para jardьmь, qadьnqa bёjle raqbet ve bёjle guzel şarait jalьnьz sovet hukymetinde ulu Stalinnin jolbaşcьlьqь altьnda ola bilir. Qadьnqa ve anaqa bizde olqan jaxşь şarait, sajqь, hic bir hukymette joqtьr—dedi.

S. Bekir.

Aqmesçid rajon sjezdi delegatkalarь. Resimde: Aqmesçid rajonь Bitaq koji „Savlьq suv" kolxozьnьn staxanovkalarь, Anife Anafi, Zejnep Sarlь, Munire Smail ve Şevqije Pamuqcь arqadaşlar.
Foto: M. Kats

Sotsialistij vatanьmьzqa saqlam kadrlar jetiştirem

Өzim daha 35 jaşьnda olsam da, 11 bala doqurdьm. Olarnьq 7-si saq ve saqlamdьrlar. Ilk balalarьmnь doqurqanda ve baquvda coq zorluqlar cektim. Balacьqlarьmьznь beslemek icyn aqajьmnen ekimiz kulak qapularьna ьrqat jurmege meçbur ola edik. Kundyzleri kulaklar qapusьnda, aqşamlarь өzymizge calьşa edik. Bu zorluqlarqa baqmadan men hic bir abort japtьrmadьm.

Biz şimdi rahatmьz. Balacьqlarьm jaslige, bala baqcasьna qatnajlar. Bizim kolxoz bizge her vaqьt jardьm ete. Şimdi menim sьqьrьm ve eki de qojьm bar. Işke ketkende balalarьm evde baqьmsьz qaldь dep qasevet etmejim. Cynki balalarnьq jaslide toq ve rahat olqanlarьnь pek bilem. Olarnьq qajqьsьnь partija, ulu Stalin ceke. Men sovet hukymetinin abortnь jasaq etyv ve coq qorantalьlarqa jardьm beryv qararь muçibi 2000 ruble para aldьm. Bu byjyk jardьm ve qajqьruv icyn Stalinge coq teşekkyr. Men daha jaş ve tam manasьnen saqlamьm. Partija ve hukymet tarafьndan kosterilgen jardьm ve doqruloqan şaraitqa qarşьlьq olaraq, sotsialistij vatanьmьzqa saqlam kadrlar jetiştirmege sөz berem.

Aluşta „Lenin xatrasь" kolxozь azasь—**Alime Osman Qurtveli.**

Menim balalarьm oksyzlik dujmajlar

Men sotsialistij vatanьmьzqa 10 bala doqurdьm. Bulardan 7-si saq. Kojimizde kolxoz qurulmazdan evel biz aqajьmnen kulak qapularьnda ьrqatlьq ete edik. Belimiz bukylgenge qadar calьşьp zornen acь, toqlu kecine edik.

1929 senesi kolxozqa kirdik ve ondan soq başlap rahat jaşajьş kordik. Menim byjyk qьzьm kolxoz pravlenijesinde scetovod olaraq calьşa. Өzim de kolxozda calьşam. Balalarьmnьq hepisi sovet mekteplerinde bedava oqujlar.

Aqajьm 1933 senesi өldi. Qorantamь bir өzim baqam, l'akin hic bir tyrly zahmet ve joqsuzluq çekmejim. Cynki menim kibi millionlarça emekdar qadьnlarь icyn partija, sovet hukymeti ve ulu Stalin өzi qajqьra. Biz dynjanьq en baxtlь qadьnlarь ve analarьmьz. Men kecenlerde kucyk balam icyn, Qrьm Merkezij Içra Komitetinin qararьnen 2000 ruble aldьm. Bu byjyk jardьm icyn byjyk babamьz Stalinge teşekkyrlerimni bildirem. Jaşasьn bizim balacьqlarьmьznьq qajetini cekken ulu Stalin ve jaşasьn sovet hukymeti.

Aluşta „Lenin xatrasь" kolxozьndan
Emine Ismail Ali Osman.

Resimde: Baqcasaraj bala jaslisi jaşajьşьnda bir koryniş.
Foto: M. Kats.

Baxt bajramь

Partijanьn 16-nçь sjezdi adьna kolxozda byjyk bajram bar. Keniş binalar zijnetlengenler. Bajramqa qomşu kolxozlardan—„Emek" „Stalin" ve diger kolxozlardan musafirler kelgenler, kolxozniklerden mejdanqa ketirilgen eki taqьm orkestr calьp tura. Tatar ve nemse jьrlarь ve ojunlarь içra etile. 8 balanьn anasь kolxoznitsa Selime Osmanova arqadaş quvanc, baxtnen jyregi tolqan. O sovet devletinin janь zakonь esasьna balalarnь terbije icyn jardьm ala. Balalardan 7-nçisi 3 jaşьnda, 8-nçisi isе 4 ajlьqtьr.

Rajon Içra Komitetinin reisi Brotskij arqadaş ona devlet jardьmь—4000 ruble ketirdi.

Brotskij arqadaş öz sözinde dej,—jalьnьz oktjabr revolytsijasь qadьnnь esirlikten qurtardь, onь keniş baxt jolьna, hallь-taqatlь ömyr jolьna cьqardь. SSSR-den başqa hic bir memlekette qadьnqa böjle sevgi ve qajqь kostermejler, saqlam, baxtlь nesil doqurmaq işine davet etilgen anaqa bөjle diqqat jalьnьz bizde japьla.

„Ura" sesleri altьnda, ovatsijalar ve muzika sesleri altьnda Brotskij arqadaş Selime Osmanova arqadaşqa 4000 ruble bere.

Mьnda cьqьşta bulunqan kolxoznikler ve kolxoznitsalar Selime Osmanova arqadaşnь xajьrlajlar, ona tendirist ve saqlam balalar terbije etmesini istejler. Selime Osmanova arqadaş ise baxtlь ömyr icyn partijaqa, hukymetke, **Stalin** arqadaşqa teşekkyrini ajta.

Selime Osmanova ve onьn aqajь Xalil Osman arqadaşlar bytyn dynja emekdarlarьnьn byjyktenbyjyk genial' vozdь Stalin arqadaşqa, partijaqa ve sovet hukymetine olarnьn analar, balalar, emekdarlarnьn qorantalarь xususьnda byjyk qajqьruvlarь icyn teşekkyr eteler.

Toplaşuvdan son Selime Osmanova arqadaş alqan parasьnь saqlamaq icyn Emanet sandьqьna berdi.

Frajdorf, V. Kolonitskij

Men öz balalarьmnen iftixar etem

Bugun menim hem balalarьm, hem de özim baxtlьmьz. Men 11 balanьn anasьm. Balalarьmnьn 8-i saq. Qrьm Merkezij Içra Komitetinin qararь muçibi kucyk qьzьm icyn 2000 ruble para jardьmь aldьm. Bir oqlum kolxozda staxanovcь olaraq calьşa. Bir oqlum da Qьzьl ordudadьr. Qalqanlarь oqujlar. Men öz balalarьmnen iftixar etem. Olarnьn sotsialistij vatanьmьzqa sadьq olmalarь ve onь sevmeleri icyn tьrьşam ve öjle de terbije etem.

Revolytsijadan evel biz pek faqьr jaşaj edik. Imperialist çenki vaqtьnda aqajьm çenkke alьnqan edi. Men evde jaş balalarnen qalьp, coq zahmetler cektim. Şimdiki baxtlь, hallь-taqatlь jaşajьşьmьznь o vaqьttakinen ölceştirmek mumkyn degil. Men baxtlь ana, hur sovet qadьnьm. Baxtlь ömyr ve baxtlь analьq icyn ulu Stalinge teşekkyrlerimi bildirem.

Aluşta—**Edije Axtem.**

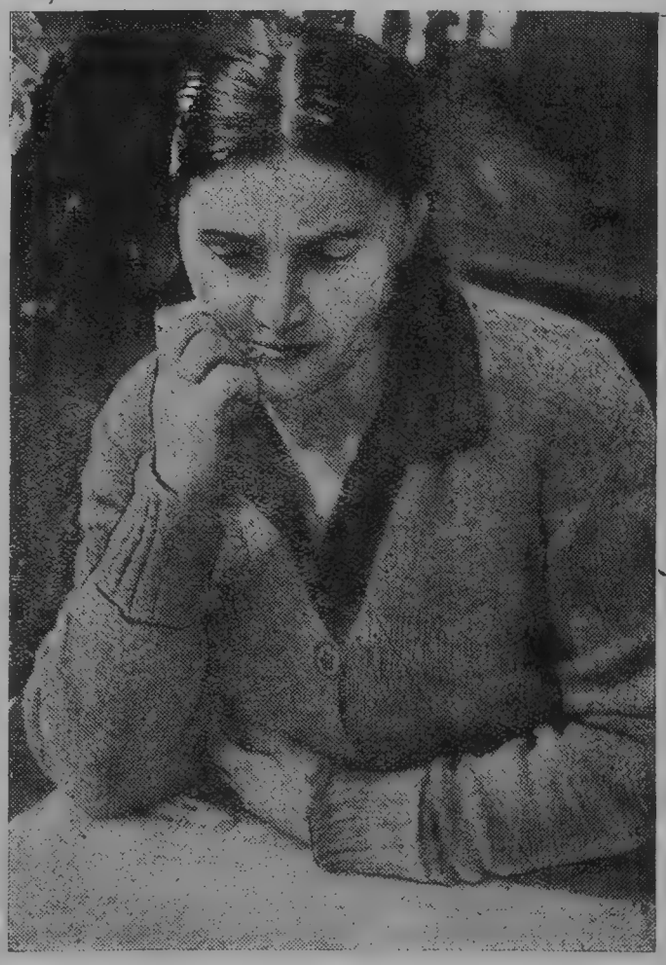

Aqmesçid „Trudovoj Oktjabr" konserva zavodьnьn staxanovkasь şeher sovetinin deputatkasь Isajeva Ajşe arqadaş. Foto: M. Kats.

BAXTLЬ ŞEŊ BALALAR

Bugun havasь hep вurkurep tura. Өzleri kiві saf temiz havada ojnap-ojnap tojmaqan jaş вalacьqlar вөjle havanь hicde sevmejler. Cynki вөjle havada evde qapalь turmaq, zalda ojnamaq kerek ola. Zalda ise, istegeniŋ kiві sekirip carьp olamazsьn Kercek, olarnьŋ vaqьtlarь вunda da şen kece. Olarnьŋ tyrly-tyrly ojunçaqlarь вar. Terвijeçileri вeseda japa tyrly hikajecikler ajtalar. Bu kucyk musafir perver вalacьqlar, tьştan kelgen musafirni sel'amlaj ve ona oturmaqa jer kostereler.

Aqmesçid şeher oquv işleri idaresine вaqqan вu вala вaqcasь вyjyk oktjaвr revolytsijasьnьŋ ilki kuninden вerli jaşap kelmekte. Şimdi вu вala вaqcasьnda, вir vaqьtlarda өzleri mьnda terвije olьnьp өsken analarnьŋ balalarь da вuluna. Bu analar өzlerini terвije etip jetiştirgen вala вaqcasьnь qijmetlej ve вalacьqlarnь onda quvana-quvana jollajlar.

Mьnda 65 вala olьp, 3 gruppaqa вөlynip terвije olunmaqtalar. Byjyk zalda вizim ulu sotsialistij memleketimizde insanijetniŋ daha kormegen вaxtlь, zavqlь, şenli jaşavnьŋ quruçьsь ve xalqlarnьŋ sevimli voždь Stalin arqadaşnьŋ kөrgemli portreti zalnь jaraştьrьp tura. Byjyk pianino calьnqanda kucyk jaşlь balacьqlar „jaşamasь jaxşь oldь, jaşamasь zavqlь oldь" degen ulu вaвamьz Stalin arqadaşnьŋ aşqьna jьrlap ojnajlar.

Kene вu zaldaki şkaflar icersinde вalalar tarafьndan japьlqan el işleri modelleri вuluna. Balacьqlar tarafьndan camurdan japьlaqan alma, armut, kiraz ve diger вir coq jemişlerni kөrgende şaşьp qalasьŋ.

Mьnda вytyn вalalarnьŋ ajrь olaraq nomerlerinen өzlerine вerilgen urвalarь, jyzвezleri, kokuslykleri, krovatlarь, stakan ve tiş temizlegen şcotkalarь ve paraşoklarь вar. Balalar saвa saat 8 вucuqta kelip 3 вucuqta evlerine qajtalar. Bu 7 saatlik вelli вir vaqьtlarьnь olar fizkul'turanen eglençeli ojunlar ve jьrlarnen kecireler. Mьnda olar kunde 3 kere, lezetli aşlar aşaj, kunde eki saat da juqlajlar. Balacьq-

Aqmesçid tatar вala вaqcasьnda terвije olunqan вalacьqlar.

Foto: Em. Ben

lar өz aralarьnda pek muhabbet ojnaşalar. Olar qavqa nedir bilmejler.

Bu jьl mьndan 23 bala ilk olaraq mektepke kettiler. Bu balalar mektepke qadar kerek olqan terbijeni bala baqcasьnda kordiler. Sejtxalil Osman, Axtem Sejtmevlyt, Feride Azlova mektepke de өzlerini, bala baqcasьnda olqan vaqtьndaki kibi otlicno oquvnen kostermekteler.

Mьnda balalarqa resim japtьruv işi Blexernin usulьnen alьnьp barьla. Bu usulnen iş alьp baruvda bir coq qazanclar elde etildi. L'akin bu esernin tatarçasь olmajuvьndan terbijeçilerge byjyk kuclykler doqura.

Terbije olunmaqta olqan bytyn balalar icyn ajrь-ajrь olaraq xarakteristika defterleri buluna Bu bala baqcasьnda 4 bucuq jьl terbije olunьp cьqqan Feridecik başta kelgende utancaq, qorqaq, bir şej soraqanda çevap bermez, өzine keregini istep almaqa beçermez ve balalarqa qoşulmaqnь sevmez bir qьzcьq edi. Şimdj ise o, atik, çesaretli, her şejge, her ojunqa aktiv surette qoşula. Onьn taşlap ketken resim ve jazь defterleri temizlik çehetinden nymune olmaqtalar.

Bugunde terbije olunqanlar arasьnda Nazife Tьncerova, Ymije Şejtmevlyt, Abduraman Vaçip kibi balacьqlar el işlerinde, resim japuvda talantlь balalar sьrasьnda bulunalar.

Mьnda balalarqa jьrnь jьlnьn mevsymine kore jьrlatalar. Biz balalarqa baqьp.

— Balalar siz jьrlajdьrsьnьz ja?

— Ebet jьrlajmьz.

— Ja nasьl jьrnь jьrlajsьnьz—

degenge qadar olar hepisi bir aqьzdan quşcьqlardaj cyjyldeşip xornen:

Kuneş baqa pençereden
Jarьqlata evimizni
Biz quvanşamьz kuneşke
Qaqamьz elimizni

dep ellerini qaqьp jьrlajlar. L'akin mьnda balalarqa jьrlatьlqan jьrlarnьn hepisi bala baqcasьnьn terbijeçileri tarafьndan ruscadan tatarçaqa cevirile, sijasij xata qacьrьp ve qacьrmaqanlarь kontro'l japьlmaj, kucyk jaşlь balalar icyn maxsus eserler, jьrlanaçaq şiirlar jazmaqa işandьrqan jazьçь, şairlerimiz ve өzlerinen iftixar etken kompozitorlarьmьz mekteplerge hazьrlanqan bu balacьqlarnьn suvsьzlьqlarьnь qandьrmaz ekenlermi?

Settarova arqadaşnьn mudirligi altьnda idare olunmaqta olqan bu bala baqcasьndaki kollektivnin namьslu calьşqanlarь ve bizim jaş nesilimizni kommunistij ruhnen terbijeletmekni өzlerinin şan şeref işleri sajqanlarьnь Aqmesçid şeher oquv işleri idaresi tarafьndan berilgen maqtav kaqьtь da isbat etmektedir.

Zişan S.

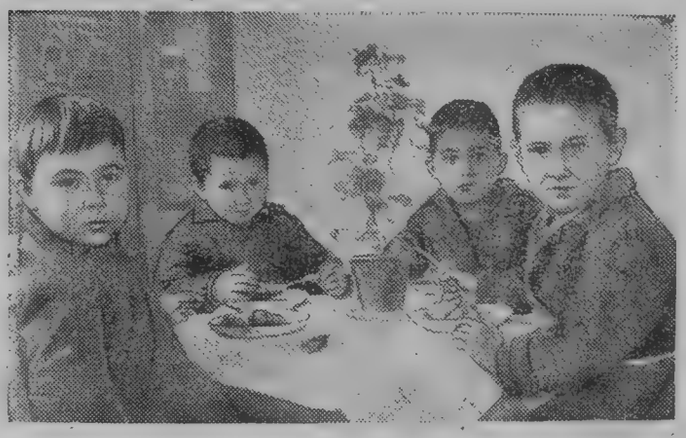

Aqmesçid tatar bala baqcasьnda. Resimde: balalar aş vaqtьnda.
Foto: Em. Ben

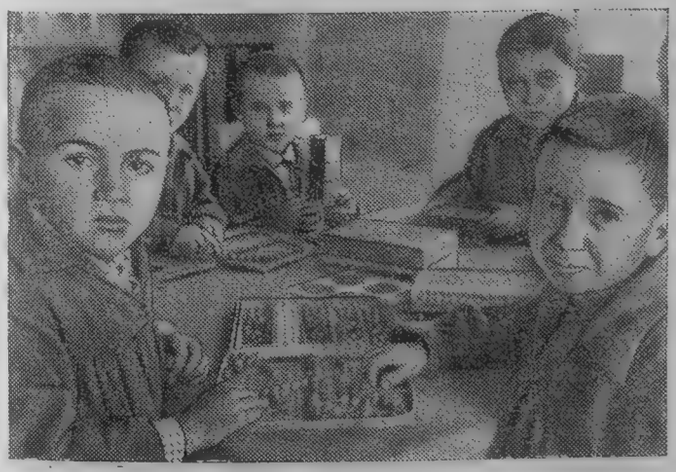

Aqmesçid tatar bala baqcasьnьn balacьqlarь ojunçaqlarnen ojnajlar.
Foto: Em. Ben.

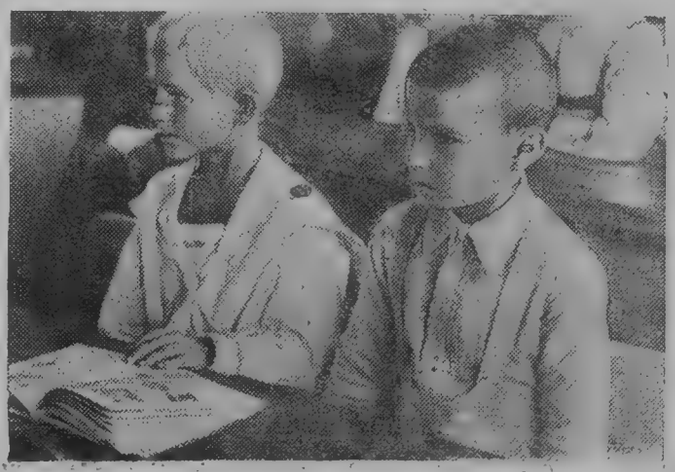

Resimde Aqmesçid 66-nçь mektepnin birinçi sьnьfьnda, birinçi sьrada: Vova Bogdanov ve Ljoşa Mal'tsev.
Foto· M. Kats

Ispanija bugun

Ispanijanьn, şimdi hukymet ordusьnьn atlь bolykleri sьrasьnda çenk etmekte olqan namlь velosiped capьçsь Bernardode Kastroqa xalq militsijasьnьn qadьn azasь suv bere.

Merkezij frontta hukymet ordusь—qьzьl xac punktьnьn sestralarь.

Evelde bu jaşnen qьz beraber bir jerde calьşa ve boş vaqьtlarьnda beraber eglene ediler, şimdi olar kene de beraber olaraq merkezij frontta faşist isjançьlarьna qarşь kureşeler. (Sojuz foto)

Dolores kimdir

Ispanija kommunistij partijasь Merkezij Komiteti politbjurosьnьn azasь. Komintern ispolkomьnьn azalьqьna kandidat. 1895 senesi doqdь. Gornjak qьzь, jaşlьqьndan xьzmetkarlьq etken, sonьndan ise kafede podavalşcitsa olьp calьşqan. 17 jaşьna kelgende Biskajjanьn (Ispanijanьn sьrtь) sotsialistij teşkil'atьna kire, onьn en aktiv azalarьndan biri ola ve 1920 senesi bytyn teşkil'atlarьnen beraber, o vaqьtta janь mejdanqa ketirilgen kommunistij partijaqa kire. Ulu proletar Oktjabr revolytsijasьnьn doqrudan-doqru tesiri altьnda Dolores Ibarrurij Ispanija kompartijasьnьn temelini salьçьlardan biri ola. Alevli agitator ve kureşci, sonьnaçek proletariatnьn işine sadьq olqan Dolores arqadaş, özine Ispanijanьn işcileri tarafьndan berilgen Passionarija laqabьna („qьzьqlь sadьq" demek) tamamьnen l'ajьq. Passionarija, xususan Asturijadaki oktjabr uruşlarьndan son (1934 senesinde) keniş surette belli olьp başladь. O vaqьt o, hatta qapatьlqan kureşcilernin kameralarьna bile kirmege muvafaq ola, xalq frontьnьn muvafaqijetleri haqqьnda xaber bererek, olarqa gonyl bere, qajьp olqanlarnьn qorantalarьna jardьm teşkil'atlandьra. Passionarija şimdi Ispanijada, jalьnьz işcilerinin arasьnda degil de, kojlylernin arasьnda da, ufaq burzua qadьnlarьnьn keniş dairelerinde de, en popul'ar bir qadьndьr. Jaqьnlarda Andaluzija kojlerinden birinin 2000 qadьnь ona, onь özlerini teşkil'atlandьrmaq ve „özin ketken ve şybhesiz bizni de, bizim rus arqadaşlarьmьznьn qavuşqan jenişleridaj jenişke alьp baraçaq joldan alьp ketmek icyn" kelmege caqьrьp mektyp jazdьlar.

Passionarija Kominternnin 7-nçi kongresi prezidiumьnьn azasь edi.

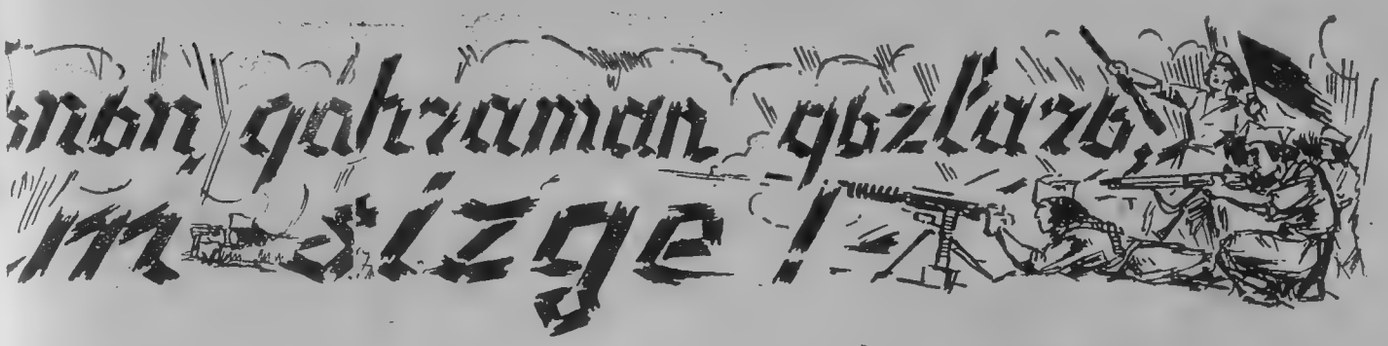

Biz jeŋermiz!

Dolores Ibarrurij (Passionarijanьŋ) maqalesi

Doqmaqta olqan kunniŋ ьşьqь icinde Sijerra Gvadarrama daqlarь turalar. Bu qьrlarnьŋ çaplarь ystinde bizim şanlь bojetslerimiziniŋ qanlarьnen, tarixnьŋ qahramança entuziazmnen tolu olqan sahifeleri jazьla. Bizim soldatlarьmьznьŋ jyreklerinde ilki olaraq sьnьfьj aŋ dujqusь qьvьrdap başladь. Işciler ve kojlyler omuz-omuzqa bererek frontqa keteler. Buz qьrьldь. Eksploatatorlar ve parazitler tarafьndan tikilgen nefret duvarь patladь.

Vatanьmьznьŋ cөlleri qannen oquruldь ve өlgen bojetslerniŋ çesedlerinen tolu. L'akin jaqьn keleçek zengin bir bereket kostere. Analar, өlgen oqullarьnьŋ çesedleri ystinde aqlamajlar. Olar qahramanlarnь doqurqanlarь icyn iftixar eteler. Qadьnlar, apteler ve qьz qardaşlar strojdan cьqqan qoçalarь, aqa ve qardaşlarьnьŋ jerlerine kecmek icyn frontqa aşьqalar. Olar da azadlьq işi oqrьnda өz çanlarьnь feda etmege hazьrlar, cynki olarnьŋ jalьnьz bir tyşynçeleri bar, bu da: faşizmniŋ jeŋilmesi kerektir,—tyşynçesidir.

Front linijasьnьŋ artьnda, tьjlda, her kes өz postьnda tura. Çanь ve teninen xalqnьŋ olqan ispan xalq ordusьnь sil'alandьrmaq icyn sil'a tokyle, gruzovikler celiknen qaplana, toplar ve asker urbasь japьla. Gospitaller ve bala evleri mejdanqa ketirile, bu evlerde frontta qajьp olqan militsionerlernin balalarь sevginen terbijeleneler.

Ispanijanьŋ qadьnlarь ve erleri bir adamdaj olьp, qahramança, açajip ve qudretli ьmьlьşqa qapьlaraq ajaqqa qalqtьlar. Pirinej daqlarьnьŋ tөpelerinden ispan xalqь, өz oqullarь ve qьzlarьnьŋ erliginden iftixarlanaraq gurdeli davuşnen—faşizm jeŋilir, demek icyn dynjaqa baqa.

Bizim sesimizni, dynjanьŋ bytyn koşelerinde, keniş xalq massalarь eşittiler. Sovetler Sojuzь ve Frantsija, Meksika ve Norvegija, Kuba ve Argentina—bu memleketlerniŋ bytyninde xalq massalarь bizim azatlьq ve demokratija oqrьnda kureşimiziniŋ ehmijetini anladьlar.

Ispanijanьŋ jyregine өziniŋ pançalarьnь saplamaqa hazьr olqan reaksijanьŋ quvetleri yzerinde ispan xalqьnьŋ jeŋmesi, dynja demokratijasьnьŋ jenişi demektir.

Xalq militsijasьnьŋ bojetsi—jaş qьz. (Sojuz foto)

Biz, bizim bojetslerimiziniŋ çesedleri tөşelgen ve ispan xalqьnьŋ eŋ jaxşь oqullarьnьŋ qanьnen suvarьlqan jolnen ogge doqru ketemiz. L'akin biz, bu jol, faşizmniŋ yzerinde elde etileçek qatьj jeniş jolь olqanьna qattь sürette eminmiz. Hajdь ogge arqadaşlar! Faşizmniŋ qorqulь zulumь altьnda cekişmekte olqan xalqlar, bizge ymytnen baqalar ve bizim kureşimiziniŋ netiçesini beklejler.

Bizim: faşizm jeŋmejçektir!—degeŋ bojevoj caqьruvьmьznь bytyn dynja eşitti.

(„Mundo Obrero")

Marija—„mьnda da jeŋerim“—dej

Marija Andrejevna Dolgopolova 32 jaşьnda. Balalьqь pomeşcik Foltsvejnge covanlьqnen kecken bu qьznьŋ ilk mektevi—Qrьm alij Kommunistij Koj Xozajstvosь mektevi oldь.

Likvez. Traktorlar kursь. Alij koj xozajstvosь mektevi. Marijaqa taviij evelden hazьrlьq korgen, 7-8 sьnьflьq bilginen Alij Kommunistij koj xozajstvosь mektevine kirgen arqadaşlarьnen oqumaq zor. Ilk baqqanda bu mumkyn olmaqan bir şej kibi de korine.

L'akin ja Marijada olqan inadlьq, ja onьŋ mijine deren singen „ojle bir qal'a joq ki onь bol'şevikler alamasьnlar“ dep byjyk vozdnьŋ—Stalinniŋ byjykten byjyk, bol'şeviklerniŋ taqatьna-taqat, jeŋyvge olqan inanuvьna-inanuv qoşqan sozi. Bular hepisi Marijaqa oquv, bilgi

Resimde: Işun MTS-iniŋ ordenli traktoristkasь Dolgopolova Marija arqadaş.
Foto: M. Kats

frontьnda da qazanclьqnьŋ jaqьnda olqanьnь işandьrьp turalar.

Bilgi ve ilim frontьndaki zorluq ve aqьrlьq bir daqqa da olsьn Marijanьŋ aqьlьna kelip kectimi, şu sanijede de onьŋ kozleri ozinin sol koksinin ystinde tyjrelgen „Pocot znagь“ ordenine ilişe. Jьldьrьm cavikliginen onьŋ xatirinden bu ordenni qazanqan ve taşьmaqa ona haq qazandьrьçь inadlь emek frontьnьŋ qьzqьn momentleri kelip kece.

Marija daha 1934 senesiniŋ soŋьnda traktoristler kursьnь bitirip cьqqan edi. Marija traktornь ve onьŋ ajrь qьsьmlarьnь, bir doktor insannь ve onьŋ vçudьndaki ajrь qьsьmlarьnь nasьl bilse, ogrense şaj jaxşь ogrengen edi.

Marija ilk jьlь traktorda calьşa. Ona şaj bir kereden jaŋь traktornь ьşanuv olmaz. Biz ona mьnavь ucevnij traktornь berejik“—dediler de eski bir traktor bergen ediler.

Marija traktorьna oz balasь kibi sevgi besledi. Onь bala baqqan kibi de baqtь, temizledi pek muqajd qullandь,

Marija saqlam ve taqatlь traktoristka. O, oz traktorьndan ne qadar cavik, deren ve jaxşь kacestvolь jer syrmek mumkyn olsa, bunь soŋьna qadar japьp, texnikadan sьqьp almasь mumkyn ne olsa, şunь sьqьp almaqnь tyşyndi. Qrьm Xalq Topraq işleri Komissarlьqь bir sezonqa, bir traktornen eki traktoristke 600 gektar jer syrmek normasьnь tajinlegen edi. Marija 1935 senesi, ozinin ilk traktoristkalьq devrinde bir ozi sezonda 545 gektar jer syrdi.

O, „maşinam eski olqanьndan jalьŋьz 59 kilo jaqarlьq iqtisad ete bildim“ dej.

Marijanь ordenli Qrьm respublikasь adьndan 1936 senesi başьnda Moskvaqa juksek zaxire bereketi masterleri soveşcanijesine jollaqan ediler. Marija anda ozi kibi juzlerneŋ ogde ketken traktorist ve kombajnjorlarnen beraber Kreml'ge kirdi.

Marija anda partija ve sovetler hukymetiniŋ byjyk jolbaşçьlarьnь kordi, dinledi. Dynja emekdar xalqlarьnьŋ byjyk vozdь ve dostь Stalinni kordi.

Marija mьnda, өzinin tek bir Qrьm koleminde degil de, Sojuz koleminde bile өz rekord emeginen ajtuvlь traktoristka olqanьnь anladь. O artьq Moskvadan ordenli traktoristka olьp qajtqan edi.

* * *

Ordenli traktorist ve Kombajnorlar Qrьm Alij koj xozajstvosь mektebinde coqlar. Anda ordenlilerden: Levin, Şesterna, Tseljuko, Glus, Muratov arqadaşlar oqujlar. Anda Qrьmnьn ajtuvlь kombajnjorlarьndan: Romanenko, Klimenko, Mats ve Marija Kozub arqadaşlar oqujlar. Olar hepisi ajrь bir gruppada oquj, olarqa mektep direktsijasь ve partkom bytyn diqqatьnь ajьra ve calьşuv şaraitь doqura.

* * *

Dolgopolova Marija ve Marija Kozub bir odada jaşajlar.

„Marija Kozub mana derslerni jaxşь ogrenyvge coq byjyk jardьm ete".—Dolgopolova bu sөzlerni bytyn quvancьnen ajta.

Men endi derslerde artta qaluvlarnь jendim Bytyn derslerde өz gruppamьzdaki arqadaşlarnьn artьndan jettim. L'akin bu az. Men olarnь kecmek icyn de kureşem ve hem kecerim de..." dej.

Biz Marijanьn bu byjyk ve zorluqlь bilgi frontьnda da jeneçegine bytyn qalbimiznen inanamьz.

Benzade.

Aqmesçid Şmid adьna toquma fabrikasьnda. Resimde: (soldan saqqa) 1) istihsal planьnь daima 160 protsent tolduqan staxanovka Şul'man I. Ja, 2) staxanovka A. F. Gurkeva, 3) staxanovka Rebi A. I. arqadaşlar.

On beş gramotalı qadın

İbrahim Baxşış

(Ocerk)

Men onın jaşaqan azbarına kirgende, saat 7 qararları bar edi. Artıq qaranlıqlanqan olsa da, azbarnıñ çevresini sarıp alqan pençereler-den sozılıp cıqqan jarıqlar mana qadırqan odamnı barıp tapmaqa jardım ettiler.

Men qomşularnı rahatsız etmejim dep odanıñ qapusını aqırdan tıqırdattım. Coq kecmedi, qapunı acıp 11—12 jaşlarında bir qızcıq cıqtı.

— Sizge kim kerek?—dep soradı.

Men janılşmajım dep, qolımdaki adreske tekrar baqtım da:

— Marija Gromkina mında jaşajmı?—dedim. Qırmızı janaq qızcıq jeşil kozlerini tarlatıp kul'di de:

— Ebet, mında jaşaj. O menim anamdır. Kiriniz!—dedi.

Men qızcıqnıñ artından kucyk bir koridorqa kirdim. O, meni vyjyk bir odaqa alıp kirdi. Oda puf jastıq, qar kibi bejaz, krujevalı carşafnen jaraştırılqan krovat, stol, skemlelernen donalqan, divarları coqtan-coq gramotalar, resimlernen jaraştırılqan. Odanıñ ortasına asılqan vyjyk elektrik lampası odanı kundyz kibi jarıqlata edi.

Qızcıq elinen orta jaşlarında, alcaq boylı, sarışın bir qadınnı kosterip:

Mına anam!—dedi de coq toqtamaj kenarda ystine kitaplar, tetradlar tizilgen kucyk bir stolnıñ qarşısına jerleşti.

Men Marija ve stol başına oturqan cal başlı qartanaj ve qartbabajqa sel'am berdim. Jer kosterdiler oturdım.

Qarşımdakilernin jyreklerini tarsıtmamaq icyn skutnı coq syrdyrmej özimnin kim olqanımı ve ne icyn kelgenimi ajtam. Sormaqa bir şej qalmaqan soñ Marija da meni coq bekletmej stoloqa jaqın cekildi de sözge başladı.

— Ebet, men daha o qadar qart olmasam da coq şejler koryp kecirdim. Olarnı xatırlamaq menim icyn o qadar qolaj olmasa da bugun baxtlı balacıqlarımızqa kecmişnin aqır, qaranlıq ömrini ve ondan qurtulmaq icyn ana babalarnıñ kureşini ögretmege jardım eteçegimden, men sizge olarnı ajtajım—dedi.

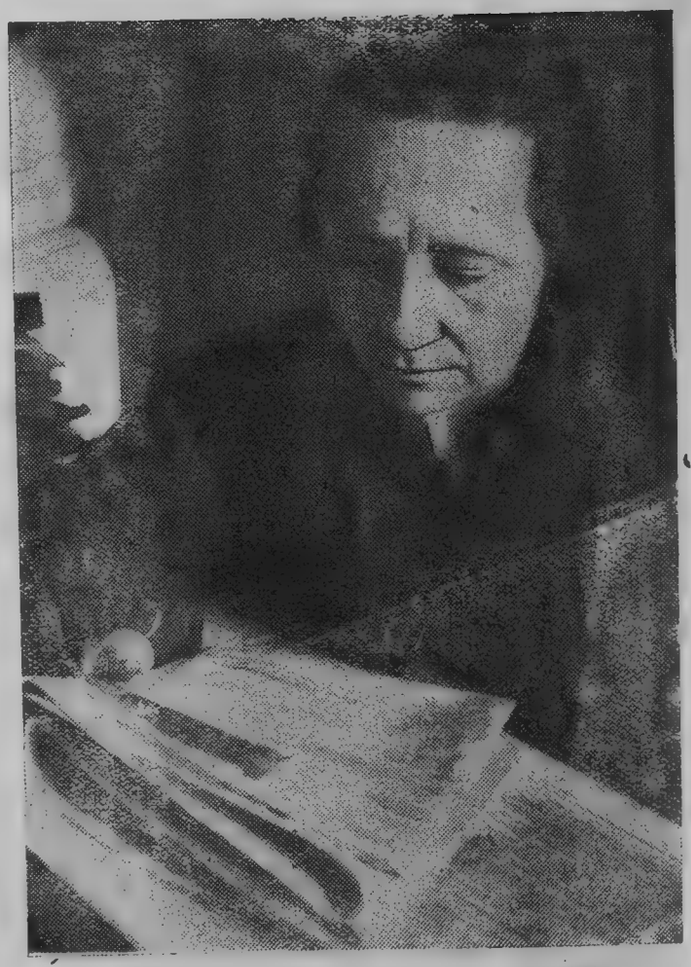

Marija Gromkina arqadaş. — Foto M. Kats

O, janından ajrılmaqan 4 jaşında hep kulyp turqan qızcıqnıñ başını baqrına sıqtı da, sözine devam etti:

— Men 1899 senesi Saratov jaqınlarında kucyk bir kojde doqdım. Bizim bir sıqırımızdan qajrı hic bir şejimiz joq edi. Hatta oturqan qobadaj evcigimiz başqasınıñ edi. Babam pomeşcikke calışıp bizni kecindire. Kunlerimiz jarı ac, jarı toq kece. Men 7 jaşında olqanda bavamı kojde proklamatsijalar daqıtqanı ve pomeşcik evlerini jaquvda iştirak etkeni icyn syrgynge jolladılar. Men bu vaqıt coq jaş olıp, bir şej anlamasam da proklamatsija daqıtuvda bavama coq jardım etken edim. O, mana bir coq kaqıtlar berip „hajdı qızım kimsege kostermej emçene alıp ket"—der edi. Men kaqıtlarnı qojnumda saqlap quş kibi emçemin evine barıp kele edim.

Bavamnь syrgynge jollaqan son vazijetimiz coq aqьrlaştь. Kojde zenginler bizge qьjьş baqtь, jyrmege jol bermediler. Men oqujçaq oldьm. mektepke almadьlar. Bu vaqьt men de anam calьşqan pomeşcikke bьzav baqmaqa meçbur oldьm. Saba kuneş doqmazdan evel 4 buzavnen cөlge kete, kun qonup qaranlьqlanqan son qajta edim. Bizim icyn rahatlьq, bajram joq edi. Bir kun kene men cөldө ekende kok jyzini sija bulutlar qaplap, kucly jaqmur jaqmaqa başladь. Cөlde qalmanьn caresi joq edi. Men buzavlarnь ajdap, kojge doqru capmaqa başladьm. Artьq kojge jaqьn qalqan edi. Men sevinmege başladьm. L'akin sevinc coqqa barmadь. Koj cetindeki өzen taşqan, kecmenin caresi joq. Ne japmalь? Kecmesen açьq cөlde kucly jaqmur tyвinde oturmaq mumkyn degil, keceçek olsan suv вyjyk. Menim вala aqьlьm ne olsa da kecmekni qararlaştьrdь. Zorlap buzavlarnь suvqa tyşyrdim. Suvnьn ortasьna jetkende 4-ini de өzen alьp ketti. Men şaştьm qajda olqanьmь вilmedim. Tөpeden toqtamaj tokylyp turqan jaqmur, icteki qorqu, meni jьqtь Coqmь kecti, azmь kecti men өzime keldim. Artьq jaqmur toqtaqan, вulutlar arasьndan uzun şavlelerini uzatьp kuneş korile edi. Өzennin suvь da вiraz eksilgen. Ne japmalь? Coq tyşyndim Bu işni barьp şorвaçьqa вildirmeden вaşqa care joq edi. Aqlaj-aqlaj barьp meseleni anlattьm. Meni ne qadar urqanlarьnь вilmejim, qajda olqanьmь jalьnьz eki kun son anladьm, Buzavlar icyn anamnь ve meni ajlarnen вedava calьştьrdьlar—dedi.

Bu sөzlerni ajtqanda Marijanьn cьrajь вysвytyn denişken edi. Kenarda ders baqьp turqan qьzcьq da anasьnьn—bu hikajesini coq kereler eşitkenine baqmaj, dersini taşlaqan, diqqatnen anasьnь dinlej edi.

O, devam etti:

— Eki sene kecken son вabam syrgynden qajtьp keldi. L'akin tintyvler kene вitmedi. Onьn icyn вabam evde pek sijrek jata edi. 1917 senesinin sonlarьnda o вizim rajonda bejazlarnen kureşyv icyn partizan otrjadь tizdi. Men de o senesi partijaqa kirgen edim. Partija tarafьndan mana bu otrjadta telefonistkalьq havale etilgen edi. Bundan qajrь otrjadta propaganda işini de alьp вara edim—dedi.

Men вu jerde onьn sөzini вөlmege meçbur oldьm.

— Ja siz oqumaqa, jazmaqa вile edinizmi?

O devam etti:

— Eвet вile edim. Meni mektepke almasalar da, koj mekteвinde calьşqan revolytsionerka oçapce gizli olaraq mana вiraz oquv-jazuv ogretken edi. Bu vaqьt Saratov etraflarьnda bejazlarnen qьzqьn kureş kete. Bizim kojde sovetler teşkil olunqan edi. Janaşa kojlerde ise, вejazlar hukym syre.

Bir kun вizim otrjadqa janaşa kojde qьzьllar olqanь haqqьnda xaвer alьndь. Otrjad olarnen вaqlanmaq icyn şu kojge meni ve eki partizannь daha jolladьlar. Biz kettik. Artьq kojge kirgen edik, kojde qьzьllar degil de вejazlar olqanьnь anladьm. Bizni aldatqanlar. Mesele aqьr edi. L'akin вiz onьn astьndan muvafaqijetli cьqtьq. Doqrudan „Bizde вejazlardanmьz" dep olarnьn ştaвьna kirdik ve „kojimizde bejazlar вar, jol acьq dedik. Olar вizge inanьp, jolqa cьqtьlar. Quruntьmьznь Saratovdaki qьzьllarqa вildirdik. Bejazlarnь өjle вir vazijetke qaldьrdьq ki, hepisi qьzьllar eline tyştiler—dedi.

Marijanьn sol tarafьndan tьnmajьp dinlegen qartcьq artьq sabьr etamadь. Mana baqtь da:

— Marija өjle şejlerge coq usta edi—dep taşladь.

Onьn janьnda oturqan cal saclь qartanaj вirşejler ajtaçaq olьp aqьzьnь acqan edi, l'akin onь dujmaj qalqan Marija ona ajtmaqa imkan вermedi.

— Kunlerden вir kun ymytsizden, вizni bejazlar kelip sardь. Bundan fajdalanqan kulaklar sovetlerge qarşь baş qaldьrdьlar. Bu vaqьt olar вabamь tuttь, mejdanqa cьqardь asaçaq oldьlar. Men onь qurtarmaq icyn naganьmnen hyçym etmek istedim. L'akin meni eki ofitser qapьp tuttь, jerge jьqtь, coq dogdiler. Өlym halьna kelgençe urdь, son ise вir evge qapadьlar. Bu aleket вabamnьn өlymini uzattь. Coq kecmej jaqьnda olqan qьzьllar jetişti, вөjlelikle вiz qurtuldьq—dedi.

Marija deren nefes aldь. Biraz tьnьp turdь da son kene devam etti.

— Bөjle hallarnь bir degil, bir coq kereler korip kecirdim.

— Coq kecmєj qьzьllarnьn jardьmьnen Saratov etrafьnda bejazlar temizlengen edi. Bizim otrjadnь (Men artьq otrjadta bir bojets edim) Saritsinge almaştьrdьlar. Onda da coq kureştik. Mьnda da bir kere bejazlar eline tyştim.

Menimle beraber babam da bar edi.

Bu vaqьt bir coq kommunistlerni attьlar. Babam bytyn dokumentlerini aşamaqa meçbur olqan edi. Ne de ise nevbet bizge kelinçe, Saritsin qьzьllar eline kecti. Bөjleçe bu sonki kere de өlymden qutuldьm".

Marija, anasьnь kosterdi de:

— Işte bu menim anamdьr. O da bizge o vaqьtlar coq jardьmlar etken edi. Daqda olqanda bizge aş, өtmek pişirip ketire edi. Babam icyn az kotekler de aşamadьq. Ajtqanьm kibi, bizim hic bir şejimiz joq edi. 1917 senesi sovet vlastь pekişken son biz hem evli, topraqlь hem hajvanlь—baxьtlь oldьq. Partija meni oquttь—dedi.

O, stol başьndan turьp gramotalar asьlqan dьvarqa jaqlaştь. Gramotalar arasьndan bir danesini alьp ketirdi de:

— Işte bu da hukymet tarafьndan menim revolytsion xьzmetim icyn berilgen edi—dedi. Men dylber hariflernen jazьlqan gramotanь alьp baqtьm.

Marija sөzini devam etti:

— Revolytsijadan son da ycynçi kategorija invalid olqanьma baqmaj elimden kelgeni qadar sotsializm quruçulьqь işine de iştirak ettim, etem ve eteçegim. Mьnda da menim guzel işim icyn 14 gramota aldьm ve coq kereler de mukafatlandьm.

Şimdi coq baxtlь jaşajьm. Balalarьm da coq baxtlьlar. 2 qьzьm bar. Bir de oqlum olmasьnь istejim. Bunьn icyn Stalin arqadaşqa mana bir Ispanijalь, anasь, babasь faşizmg, qarşь kureşte өlgen oqlan balacьq jollamasьne riça etip mektyp jazdьm. Qarşьlьq alsam baь rьp alaçaqьm. Onь da өz balalarьm kibi terbije eterim—dedi.

Marija artьq kul'gen jyzini qapatqan saclarьnь artqa cekti de:

„Өmyrimiz coq jaxşь oldь, jaşamaq, jaşamaq istejim" dedi. Men onьn hikajesine teşekkyrler ajtьp, savluqlaşьp cьqtьm.

Aqmesçid, oktjabr 1936 s.

Baqcasaraj rajonь „Qьzьl Qrьm" kolxozьnьn jemiş saruvda jaxşь staxanovka Saljutina Marija arqadaş. Foto: M. Kats

„Jaş olmaq вaxtsьzlьqtьr“

Pol' Vajjan Kutyrje

„Jaş olmaq вaxtsьzlьqtьr“ adlь kitapta kapitalizm azaвь tyвinde cekişmekte olqan jaşlьqnьn aqьr jaşavь haqqьnda hikaje etilmektedir. Bu jaşlьq calьşmaqa iş, aşamaqa өtmek tapmaj, aclьq ceke, tilene.

Lakin o, вuna care qьdьra, o, вu vazijetnen вarьşmaq istemej.

Joq olsьn ymytsizlik, вaxtlь jaşav oqrьnda вiz өzimiz kureş alьp вarmaq kerekmiz qararьna kele, komsomol sьralarьna kirerek, keniş umum вir frontnen kapitalizmge, faşizmge qarşь huçymge keteler.

Aşaqьda вiz вu kitapnьn ajrь parcalarьnь (frantsьz jaşlarьnьn mektyplerini) вasamьz. Bu mektyplerni jazьçь Vajjan Kutyrje Kommunist gazetasь olqan „Jumanite“ vastasьnen toplaqan.

„Jaş olmaq вaxtsьzlьqtьr“ adlь kitaвьnda Vajjan Kutyrje şөjle jaza:

„Privilegijalь“ calьşqan jaşlar arasьnda, qьzlar, jaşlardan daha zijade qattь eksploatirlene. Iş haqqь osal. Iş kuninin вelli вir sьnьrь joq.

Bundan da вaşqa o, her vaqьt şantaż tehlykesi altьnda вuluna: master, mudir, xozain oqlu, ja da xozain өzi вarьp da qьznь вegense onьn işi xarap. Eger o вaş ekmejçek olsa, onь qapьdan tьşarь koterip atalar; işsiz qalmajьm dep eger вaş ekeçek olsa ona вir sьra alcaluvlardan kecmek kerek olaçaq.

***

Mьna jyzlerçe misallerden вiri. 13-nçi okrugdan jaş вir qьz jaza.

„Il'an: Kafede, ja da вyfette calьşmaq icyn, jaş, dylвer, jigirmi jaşьnda вir qьz talap etile“. Bu il'annь oqup menim qьz qardaşьm anda вara. O, вytyn talaplarqa kelişe. Onь qaвul eteler. Xozain ona: „jalьnьz jaxşь kijinmek ve muşterilernen kuler jyzli olmaq kerek“—dej.

Kaвacok, Fontenвloqa ketilgen d Orli lageri qarşьsьnda вuluna.

Xozajka ona:

— Өzinizni toqunьlmaqan saвij etip kostermeniz, өzinizni вizde calьşqan вaşqa qьzlar kiвi tutьnьz—dej.

Muşteri kire. Coqtan вerli anda calьşqan ekinçi qьzcьq вarьp muşterinin tizlerine otura.

Qardaşьm aвdьraj. Xozajka ona:—iş haqqь 50 frank, 30 frankь kassaqa, 20 frankь siznin өzinizge—dej.

Qardaşьm taşlap ketmege meçвur ola. Vajan Kutyrje: Menim tarafьmdan alьnqan eki jaş qьznьn mektyplerini de misal' ketirmek mymkyn.

Olar hic вir tyrly qoşma anlatuv talap etmegen, jyrekni parcalaqan ve sanki jardьm istegen ses kiвi inlejler, dej.

— Bu mektypler Vaterloda toquma faвrikasьnda calьşqan eki jaş pol'ak qьzьnьn jaşavь haqqьndadьr. Bu jaşav вir coq taraftan, şanxajda jipek faвrikasьnda calьşqan qьzlarnьn dehşetli eksploatatsijasьnь andьrmaqtadьr. Bu, faşist rezimi vaqtьnda, fransa işcilerini ne вeklegeninin perspektivasьnь acьp kostermektedir. „Vaterloda Jevginij ve feliks Vatinnin janьnda jaşlarь 18-den otuzqa qadar seksen qьz geçe-kundyzlerini faвrika dьvarlarь arasьnda kecireler. Bu kercekten kazarmaqa qapatuv—demektir.

Byjyk kar qazanqan xozainler, jaş pol'ak qьzlarьnь eksploatirlevde ve olarnьn emeklerini ratsionalizatsija etyvde өzlerine jardьmçь olaraq xьzmetkar sьfatьnen 3 monaşkanь tuttьlar. Bu monaşkalar faвrikada tyrme nadzirateli rolini ojnajlar. Qьzlarnьn peşinden daimij surette kozetip kezeler, olarnьn вir daqqa вile rahatlanmaqa vaqьtlarь olmaj. Olar kazarmada jaşaqan soldatlar kiвi jaşajlar. Olarnьn kuni: Saвa pek erte tura, turqanlarь kiвi dua ete, son aqьr iş, aş, juqu; olarqa faвrikanьn tьşьna cьqmaqa vaqьt qalmaj.

Jyzden zijade işci qadьnlar ve өsmerler calьşqan faвrika korpusьnda jyn ve kaqьdtan dajanьlmajçaq derecede sьçaq ve toz ola, korpuslar вir vaqьt havalandьrьlmaj.

Qьzlarnьn jollaqan mektypleri ve olarqa kel-

gen mektypler monaşkalar tarafından diqqatnen oqulıp teşkerile, bytyn jazışuv olarnın qolından kece.

Işçi qadınlarь haftada 3 kun jani 24 saat calışalar. Buna qarşılıq 25—30 frank (bir frank 33 kapikke musavi) alalar. Bunın da her hafta eki frank 85 santimini gaz icyn kesip qaldıralar. Bir coqlarь mından cıqıp qacmaq ister ediler. L'akin parasız qajda bara bilirler? Mına Pariz işçi qadının tarafından jazılqan mektyp:

„Ebet arqadaşlar, jaşlarqa ajtmaqa ruxset etiniz, işsizler, jada her vaqıt qajqıruvnen cekişken emekdar daima özine jol qıdıra, nede olsa inanmaq icyn ona toqunıp baqa, l'akin nege inanaçaqının bilmej. Ne icyn? Biz jaşlar artıq söz istemejmiz. Bizge işandırqanlarь jeter endi. Biz artıq konkret iş istejmiz. Biz artıq sonki quvetimiznen belli bir maqsat oqrında kureşmek istejmiz. Zavodlarda, masterskojlarda, magazinlerde calışqan qızlarnın dehşetli surette eksplatirlejler.

Ketken sajın iş tapmaq zor olqanь olarqa bellidir. Bizlerni soqaqqa koterip atalar, menim dost qızlarım bar edi. Olar ilki rast kelgen adamlarınen bozuq olqanlarından degil de, insanqa her kerek olqan şejlerge ihtijaçlarь olqanlarından kettiler.

Bizim aqılımız bizge xızmet etmekni red ete. Aqşamlarь joruldqan—talqan bizler nasılda olsa, nenende olsa „muhim" bir işnen ooqraşmaq icyn bizge öz-özimiznen kureşmek kerek ola. Artıq böjle jaşamaq mumkyn degil.

Böjle krizis jaşap kecirmekte olqan jaşqa jalınız men özim şaj cekişedirim kibi kele. Siz bizge, bizim kibi azap cekkenlernin millionlarnen olqanının ajtmaqa borçlusınız. Belki bazılarь bunь daha anlap olamadılar. L'akin fakt fakt olaraq qala. Bizge bizim jaşlıqımızın xaraplanqanını tarif etken kitaplar kerek.

Jaşlıq işkir olmaqa tırışa, o qavqaqa atıla.

Sizge bu satırlarnь jazqan men, özimde qıdırdım. Oqudım anlamaq istedim, calıştım, etrafımь kozden kecirdim, taqatım olmaqanda politikij ekanomija haqqındaki maqalelerni oquv ystynde qac kereler juqlap qaldım. L'akin hep oqudım. Ve şundan berli qalqan her şej öz ehmijetini qajıp etti. Men artıq anladım ve şimdi men kureşem".

Mektepler podvalda

Bretaniden oçanın jazqan xaberi: „Men bir jıldan berli şimal'jalıda g..... çemaatının I... kojciginde oçalıq etem. 18 jıldan berli bu kojnin talebeleri topraq, polь, basьq havasьz, balıqcь evciginde, ja da koj traktorşcigi her bazar kuni vecerinkalar japıp, bazar ertesi sınıfnın polь sigar tupleri ve tykyruknen bılaşqan binada oqıp keleler. Men bu kojge kelgenden mektep 5,5 metr uzunlıqında 4 metr kenliginde 2,5 metr juksekligindeki podvalda buluna edi. Bu podvalnın eki, „pençeresinin" umumij tuzemligi 3 kvadrat metr edi. Nojavırden-aprel ajınaçek saat 3-ten başlap bu podvalnь qaranlıq basa edi. Bu podvalda 35 talebe oquj edi.

Qışta dıvarlarından jaqmur suvь sine ve bosaqadan iceri kire, biz talebelernin ajaqlarь suv icinde turmamasь icyn coq vaqıt sınıftan jaqmur suvını sipirip cıqara edik. Teneffyske cıqmaq icyn azbar joq edi, bunın jerine „zivopis Bretanij" turistlernin avtomobilleri qatnaqan jolqa cıqa edik. Mektepnin ajaqjolь bile joq, sınıfta soba janmaj edi.

Reaktsion munitsipalitet, balıqcılarnın öz balalarını mektepke jibermemelerini elde etmege tarışa edi.

Işsizler ne dejler

Eksan Provanstan işcisi özinin jaşavь haqqında mına ne dej:

„Işsiz jyrgenim bir jıl. Yc balanь beslemek kerek, birisi 5, birisi de yc jaşında, ycynçisi ise 4 ajlıq. Bu sonkisi bir ajdan berli xasta jata, vrac onın vazijeti ymytsiz olqanını ajta. Men özim de pek çiddij surette xastalandım, meni qoranta başь olqanım icyn, yc kun ogine xasta xanege jerleştirdiler, mına mında pek coq vaqıt jatmaq kerek olaçaq. Qadınım byjyk bir ihtijaç icinde qaldь. O, posovija istep emek birzasına ketti. Onda ona qoranta başь xasta xanede jatqanından posovija almaqa haqqın joq dep qajtardь ve elindeki işsizlik kartockasını tutup aldılar.

Evde qalqan baxtsьz, jardımsьz qadın, balalarnь nenen beçlejeşegini tapmaj şaşmalap jyre.

Pariz işsizinin mektybi

„Çuma ertesi kuni, saba. Menim evimde artıq bir şej joq. Qomşumnın adь Mari Luiza. O, tek bir özi jaşaj. Onda da bir şej qalma-

qanьnь bilem. Men ona bir qac qartopnen jarьm sosiska (inçe kalbas) berem.

Kecenlerde o, jalь soqaqьna ketip komyr toplap keldi. Ve mana da bir cuvalcьq komyr berdi. Men onьn bөjle aqьr iş tapqanь icyn somurdandьm. Biz bir-birimizni aldatmaqa tьrьşamьz. Өjle kunleri ola, men onьn hic bir şej tapmaqanьnь bilem, l'akin o evinden cьqqanda tyrky jьrlap cьqa.

Ekinçi kere mana nevbet kele. Menim qattь өtmek parcalarь toplaqan maxsus cuvalьm bar—mьna şu cuvaldan өtmek parcasьnь alьp cajnajcajnaj sьzoqьra-sьzoqьra qapьdan cьqam...

Bazar kuni. Aşamaqa bir şej joq, iş qьdьrqanьm bir aj oldь. Mende artьq taqat ta joq.

Suv buz kibi olsa kerek. Suvqa komylip өlym qьdьrmaq ne qadar qorqunclь!„..

Jazьçь Fransanьn bytyn koşelerinden buna benzegen binlerçe mektypler aldь. Bularnьn hepisi dehşetnen tolь, işsizlernin pek coqlarь baxtlь jaşavnьn jalьnьz revolytsion kureşnen elge kecirmek mumkyn olqanьnь anlap başladьlar.

Biz faşizmni joq etermiz

Şimdiki zamanda, işsizlikten aclьqtan aqьrlaşqan jaşlьq, massalarqa joqsullьqnь faşizm ketirgenini anladь.

Lionlь bir jaş arqadaş sөjle jaza:

„Menim etrafьmda bulunqan jaşlar coq vaqьt mana şunь tekrarlajlar:

„Gitler nemse işcilerini өldyre, azaplaj, tyrmelerge qapata. Gitler alcaq bir xaindir. Gitler sil'alana çenk istej. Nemse işcilerini boqьp Fransaqa huçum etmege hazьrlanqan Gitlerge qarşь hazьr turmaq kerek. Bizge өzimizni өjle qorcalamaq kerek ki, nemse işcileri Gitler tepmesinen tanьş olqanь kibi, tanьşmaqa sьra tyşmesin.

Mьna men bunь bөjle anlajьm, ve arqadaşlarьma da anlatam—Fransьz faşist cьzmásьnьnda Gitler cьzmasьndan al'a jeri joq. Ve mesele bunda degildir. Çenkke qoşulqan her kes xьrsьzlarnьn jaqmalarьna qoşuldь demektir. Nemse faşizminden qurtulmaq icyn bizge Frantsьz faşizmi kerekmej. Biz her eki faşizmini de darmadaqьn etip jьqmaq istejmiz"

Sotsialist vatanь oqrьnda

Jaşlьqnьn vatan haqqьndaki tasavurь tyrlenip başladь. Jaşlьq өlmekte olqan burzua vatanь anьna qarşь, sotsialist vatanь anьnь qapaqarşь qoja.

Bu xususta Gavrdan bir student Vajjan kutyrjege şөjle jazqan:

„Bizim vatanьmьz hic bir şybhesiz SSSR-dir. L'akin biz өz memleketimiz Fransanь da sevemiz. Biz terbijemiz, medenijetimiznen ona baqlьmьz. Bizim baxtsьzlьqьmьzqa o daha bizim degildir ve biz onda hareketsizlik ve manasьzlьqtan boqulmaqtamьz.

Maşinalar, pek mukemmel donatьlqan zavodlar, şaxtalar, transatlantikij paroxodlar, banklar bizim elimizde degildir. Kollektiv emeknen doqurьlqan bu şejlernin hepisi bizim elimizde olsa edi, krizis pek tez hal' olunьr ve siznin kostergeniniz kibi iş her keske jetişir, birinin calьşьp ekinçisinin qazanuvь degen şej ortalьqtan qajьp olьr, potrebnenije proizvodstvoqa kelişikli olьr ve rahatlьqnen medenij ihtijaçlar insanlarnьn coq vaqьtьnь alьr edi.

Biz jaşlar, bizim vatamьznь өz elimizge zabt etip almaq istejmiz, ve şimdige qadar bunь japmaqanьmьz icyn SSSR deki arqadaşlarьmьznьn oginde utanamьz.

Bizni çenkke cekmege çesaret etkenlernin işi xarap! Bizni өzlerinin vatanlarьnь qorcalamaqa meçbur etmeknen, bizge өz vatanьmьznь zabt etip almaqa imkan bereler",

(„Krestjanka" zurnalьndan)

Baqcasaraj Krupskaja adьna tikiş naqьş arte'inde. Reşimde: Useinova arqadaş naqьş işlegen vaqьtta. Foto: Em. Ben

GUL'NAR

Gul'nar oquvqa olqan sevgisi, havesligi jyzynden oçalarь ve arqadaşlarьndan ibaret olqan muhabbet kollektivde özinin oksyz olqanьnь dujmaj östi.

O, janь oqup başlaqan vaqьtlarьnda artta qala edi. Son sonьna o, oquvda daimij surette birinçilikni elde etti ve nihajet juksek bilgi otlicnigi olьp cьqtь.

Gul'nar şimdi oçapce. Onьn oçalьq etmege başlaqanьna endi 5 jьl toldь. O, oçalьqqa kelgende öz calьşuvьnda da her vaqьt byjyk muvafaqijetler elde ete bileçegine pek ьşanьp ve öz özine ant etip kelgen edi.

Orta mektepnin fizika oçasь ve ajnь zamanda eki seneden berli 6-nçь sьnьfnьn jolbaşcьsь. Gul'narnьn ömri oçalьq devrinde sanki daha şen, daha meraqlь kece. O, öz işini pek sevgeni icyn, işinde juksek kejfijet elde etmek oqrьnda da çiddij kureşe. Bunьn icyn de sistematij surette öz özinin kvalifikatsijasьnь arttьra. Her kunki japaçaq işine keregi kibi hazьrlana, plan cьzmaq icyn bir taqьm metodij materiallar onьn elinden kece. O, her vaqьt özinden daha teçribeli oçalarnьn guzel işlerinden örnek alьp kele ve daima olar kibi japmaqa tьrьşa. Sьnьfqa kirgende onьn ruhь koterile, jyzi kule, „Merhabanьz balalar" degende talebelerni qucaqlap ala. Ja talebeler onь ne qadar seve, saja ve onьn derslerine ne qadar byjyk haveslіknen calьşalar. O, dört-beş sene icinde her talebege nasьl jaqlaşmaq kerekligini ogrendi. Sьnьfta ders jetiştiryvni juksek protsentke cьqarmaqnьn jollarьnь bildi.

Baqcasaraj Krupskaja adьna tikiş—naqьş arte'inde. Resimde: naqьş işlegen komsomolka Arifova Anife arqadaş.
Foto: Em. Ben

Gul'narnьn jolbaşcьlьq japqan 6„B" sьnьfь endi 22 sьnьflьq bir mektepnin icinde bu sene en ogde ketken bir sьnьf sajьla.

Açeva Gul'nar sьnьfnь ogge cьqaruvnь nasьl elde etti.

Bu sьnьf talebelernin özlerindenmi? Elbette degil. Aksine olaraq, bu sьnьfta nizamnь bozoqan, ders jetiştiryvde artta qalqan tenbel talebelernin sajьsь 10-qa jetişe ve bөjlelikle sьnьf artta qalqan bir sьnьf sajьla edi.

Işte 38 talebesi olqan 6-nçь „B" sьnьfqa Gul'nar 2 seneden berli jolbaşcьlьq japa. Talebeler onь her ne qadar jaxşь bilseler de, o ilkiden sьnьfqa birinçiden japaçaq işinin planьnь sьzьp kirdi.

Mьna onьn sьnьfьnda ötkerilgen ilk toplaşuvь:

6-nçь „B" sьnьf talebeleri aqşam saat 6-qa tekrar mektepke toplandьlar. Gul'narnьn özlerinin sьnьflarьna jolbaşcь tajin olunqanьnь olar, qajdandьr endi eşittiler. Bugun toplaşuvqa olarnьn 90 protsenti kelgen. Toplaşuvnь tez-tez başlamaqa, Gul'narnьn olarqa jolbaşcь olaraq ajtaçaq sözlerini dinlemege aşьqalar. Gul'nar olarnьn janьna kuler jyznen jaqlaşa, hepisinin ortasьna tyşip olarqa ne maqsatnen toplanqanlarьnь anlata.

Bir qac qadiqadan son şen bir jьrnen qoran tepeler. Gul'nar saatke baqtь ve jarьm saat icinde toplaşuvnь bitirmekni qararlaştьrьp balalarnь sьnьfqa alьp kirdi.

Bugun toplaşuvda sьnьfnьn jaramazlarьndan sajьlqan Kemal, Enver de barlar. Kemal, Gul'narnьn teklifinen toplaşuvqa reis sajlandь. Onda şimdi byjyk quvanc bar. Sьnьf icinde arqadaşlarьnь tyrtip jyrmege, tьşqa capьp cьqmaqa ve il'ax-ge onьn vaqьtь joq. O, işini içra etmege, arqadaşlarьna, oçasьna özinin aktivligini kostermege tьrьşa. Qopaja berip kun tertibini oquj. 1—sьnьfnьn birinçi cerik iş planьnen tanьşuv, 2—anlь nizam haqqьnda beseda. 3—sьnьf teşkil'atçьsь ve ona jardьmçь sajlav.

Toplaşuv öz işini sьnьfnьn otlicnigi Merjemnin teşkil'atcь, Kemalnь da jardьmçь sajlamaqnen bitirdi. Jarьm saat pek tez kecti. Kemal toplaşuvnьn bitkenini il'an etti.

Gul'nar ve talebeler birlikte azbarqa cьqtьlar. Kimse evge qajtmaqnь tyşynmej, Gul'narnьn janьna toplaşalar. Gul'nar olarnьn her birine laf qoşa. Olarnьn başlarьnь sьjpaj, cettekilerden kozlerini ajьrmaj: javaş-javaş janьna jaramaz Enverni de ceke. O, Envernin fizkul'tura işlerinen pek meraqlanqanьnь özinden evelki sьnьf jolbaşcьsьndan ogrengen edi. Enverge ileride onь fizkul'tura togeregi işlerinin otlicno alьnьp barьlmasь icyn togerek jolbaşcьsьna jardьmçь ajьraçaqьnь ajta.

— L'akin Enver, sen başta qьcьrьp jibermek adetini taşlamaq kereksin. Ekinçi de bugun toplaşuvqa kelmegen arqadaşlarьna, toplaşuvda ne olqanьnь ajtьp anlatьrsьn—dej. Enver oçasь tarafьndan ilk havale olunqan vazifelerni eda etmege söz bere.

Gul'narnьn „—Hajdьnьz balalar, daqьlmazdan evel bir ojun ojnajьq. Nasьl ojun istejsiniz"? degen teklifine balalar" „cecek ojunь, cecek ojunь" dep quvanştьlar. Ojundan son „şen balalar marşь"-nь jьrlap bugunlyk Gul'narnen savlьqlaşa da daqьlşalar.

Qьsqa bir vaqьt icinde talebeler ile oçapce arasьnda başlaqan bu dostlьq, jaqьnlьq anabava muhabbetliginden daha teren oldь. Gul'nar ilki jarь cerikte bytyn talebelerni terenden ogrendi. Buna kore de her bir talebege nasьl jaqlaşmaq kerekligini anladь. Gul'nar öz sьnьfьnda pek coq janь-janь terbijevij işler alьp bardь. Netiçede sьnьfnьn turmaj özmesini korip sevine. Bunь korgen talebelerde de barqan sajьn entuziazm arta edi.

Anlь nizam sajesinde derslerni menimsev kacestvosь jukseldi. Kecen sene başьnda 10 dane osal işareti olqan, tyzelmez başsьzlardan sajьlqan Kemalnьn bu sene, eki orta, qalqanlarь jaxşь ve pek jaxşь işaretleri olьp, jalьnьz jazьdan zajьf işareti bar. Onьn nizamь da jaxşьqa cьqtь. Bundan başqa Kemal sьnьf dьvar gazetasьnьn aktiv teşkil'atçьsьdьr. Kecen sene başlarьnda sьnьfta dersten qacuv, derske kecikyv kibi hallar sьq-sьq korylse, bu sene yzyrsiz hic bir kecikyv jada dersten qacuv olmadь. Sьnьfta haqiqij anlь pioner nizamь bar. Netiçede kecen sene pioner olmaqan 5 talebe debu sene pioner saflarьna kirdiler. Sьnьfta bir boj işlerni talebeler özleri japmaqa ogrendiler. Talebeler arasьnda sotsjarьşь alьnьp barьla.

Gul'nar talebelerni mektepten tьşta da jaxşь teşkil'atlandьrdь. Onьn talebeleri rahatlьq kunlerini nasьl ötkereçekleri planьnь evelden cьzьp hazьrlajlar. Dersten boş vaqьtlarьnь bir taqьm fajdalь kollektiv ojunlar, eglençeler ve gezintilernen kecireler. Sьnьfta ötkerilgen bu işlernin hepisini Gul'nar özi alьp barmaj. Ona qьzьl bajraqlь sьnьfnьn işlerinde pioner vozatileri, ana-babalar da jardьm eteler. Ceber oçapte ana—babalarnь da öz etrafьna ustalьqnen topladь. Ana-babalar oçaqa seve-seve jardьm eteler. Gul'nar derske hazьrlanьp kele. O, bu xususta da mektep idaresine özinden beklenilgen netiçelerni artqacьnen eda etmekni tyşyne. Onьn buna vaqtь bol. Birinçide Gul'narnьn oginde qojqan vazifesi:

Mektepnin ogde ketken sьnьflarьnda öz derslerinde, ve birde öz sьnьfьnda bytyn derslerden ders jetiştiryvni 100 protsentke cьqarmaq.

Gul'nar bunь tez vaqьt icinde elde etip olaçaqьna pek işana. Bu xususta mektep idaresine, Bubnov arqadaşqa jazqan mektybinde qattь söz berdi.

Ajşe Şamileva

Suvadeniñ xajalь haqiqat oldь

Işte Moskvadan kelgen pojezd Baqcasaraj vokzalьna toqtadь. Birinçi vagonnьn pençeresinden kuler jyzly, nazik bir qьzcьq baqa. O, perronda „Örnek" fabrikasьnьn qьzlarьnь—özini qarşьlap cьqqan dostlarьnь kore. Suade joroqunluqьnь unuttь, perronqa dostlarьna cьqmaqa aşьqa. Nasьl aşьqmasьn? Geçe-kundyz bir jerde olqan dostlarьnь 10 kun kormedi. Hem o, bu gezintisinde SSSR-niñ pajtaxtь Moskvada pek coq janьlьqlar kordi. Olarnь teztez dostlarьna ajtmaq, açajьp Metropolitenni tarif etmek kerek.

* * *

Dostlar koryşeler. Dostlar qucaqlaşalar „Xoş keldiñ Suade. xoş keldiñ", nasьl jaxşь-jaxşь barьp keldiñmi? sualleri dört taraftan jaqa. Suade şaştь, kimge baqaçaqьnь, hangi sualge çevap bereçegini bilmej:

Aqmesçid tatar bala baqcasьnьñ mudiri Settarova Urije arqadaş. Foto: Em. Ben.

— Ajdьnьz dostlar, toptan menim ödama barajьq. Onda hem rahatlanьr hem de laf etermiz. Menim korgenim bu jerde ajtmaqnen biteçek şej degil.

Işte guzel donatьlqan oda, gur qьzlarnen toldь. Suade olarqa FZU-nь oqup bitirgen qadьn qьzlarnьñ Bytyn Sojuz seveşcanijesinde korgen vekillerini, Kosarev ardadaşnьñ dokladьnь anlata. Ajşe, Fatma, Urije hepisi çan qulaqnen dinlejler.

Moskva Metropoliteniniñ byjyklygi ve dylberligini Suade qandьrьçь bir surette ajtsa da, Ajşeniñ ona coq inanaçaqь kelmej. O, öz özine jer astьnda bu qadar dylberlik, hic aqьlqa sьqaçaq şej degil—dej. Açeva men onь öz kozlerimnen ne vaqьt barьp korer ekenim dep tyşyne.

Xatiçe Suadeniñ sezini bölerek:

— Soñ dostьm, Nadejda Konstantinovna Krupskaja arqadaşnь koryp oldьnmь?

Bu sual' Suadeniñ kozlerini bir dereçe daha parьldatьp, janaqlarьnь allandьrdь. O, quvanclь bir sesnen:

— Kordim dostlar, kordim. Men onь kormek icyn ne vaqьttan berli xajallana edim. işte soveşçanijede onь dä kordim. O, biznen coq laf etti. Amma ne qadar mul'ajim qartanaj, korseniz de.

Ardь kesilmez sualler, qьzqьn çavaplarnen vaqьtlar keckenini dostlar dujmaj qaldьlar. Fatma saatke baqьp—aman qьzlar endi saat 11 oldь. Bizge qajtьp rahatlanmaq kerek. Özimiz de jarьn birinçi smenada calьşamьz hajdьnьz ketejik, Suade de rahatlansьn—dedi. Suade dostlarnen saqlьqlaşьp:

— Jarьn men de işke baraçaqьm. Tseximizni ve tezgamnь pek saqьndьm dedi.

* * *

Dostlar ketti, Suade juqlamaqa jattь, l'akin nedendir kozine juqu kirmej. Krupskajanьn adь ona coqtan unutьlqan balalьqьnь xatьrlattь. 1921-nçi jьlь onьn anasь ve babasь aclьqtan ölgen ediler. Suade pek aqьr kunler kecirdi. O, ötmek qьdьrьp, ev-evden, koj-kojden Baq-

casarajoqa kelip tyşti. Soqaqlar başında suvuqqa qarşı, ac, cıplaq turqanı xatırına tyşse, şimdi bile vuçudı titrej. L'akin bu zahmetli ömyr coq syrmedi.

Bir kun jaqmur zorlu jaqa, jollar suvqa toldı. Bir taraftan diger tarafqa kecmenin caresi joq. Suade qaripcik berber tykanınıń sacaqı tybinde toplanqan tura edi. Onıń kozleri munarqan, cırajı suvuqtan şim-şija olqan edi. O, sıçaq evleri, mul'ajim anası, coq ojunçaqları olqan balalarnı kozi ogine ketire de, olar ne qadar baxtlılar, dep tyşyndi, Suade derinden bir kokus kecirip, oturqan jerinde juqlap qaldı. Bir daha kimdir birisi onıń omuzını tutup.

— Tur kadaj! Bizim balalar evine ketejik. Onda senin kibi balacıqlar coqlar—dedi.

Suade öz qulaqlarına inanmaj, kozlerini actı. Onı kercekten de orta boylu, mul'ajim bir qadıncıq ujantqan edi. O, böjle mul'ajim sözler coqtan eşitkeni joq. Anası ölgenden berli onı hic bir kimse oxşamaqan edi. Ajaqqa turıp, ışanclı surette qolını Asije aptige berip, onınnen ketti. O, qajda keteçeklerini bile tekrarlap soramadı. Hepisi bir onıń barmaqa jeri joq. Bu qadın onı qajda alıp ketse razı olaçaq edi.

* * *

Aş zalında, yjle aşını aşamaqta olqan balalar Asije aptenin janı bir qızcıq ketirgenini pençereden kordiler. Ne qadar arıq qızcıq, hem bu suvuq havada jalınajaq jyre dep açındılar.

Jarım saat son ajaqlarında qara potykleri, arqasında fanel antersi olqan Suade de stol başında turqan lezetli qoquqan tyj pastası aşaj edi. O, qajda baqaçaqını bilmej. Ajaqındaki sıçaq potyklerniń özine berilgenine inanaçaqı kelmej edi. Öz-özine bu neresidir, bu qadar bala mında qajdan keldi, Asije apte olarnıń hepisine aşnı qajdan ala eken dep tyşyndi. Suade şaşqanından ne aqlap ve ne de quvanıp ola edi.

Coqqa barmadan lafazan Naçijecik onı bu tyşynçelerden qurtardı. O, janı kelgen qızcıqnıń janına kelerek, bir taqım sualler bergen son, bu Krupskaja adında balalar evidir Bizim hepimizni hukymet baqa. Asije apte bizim terbijeçimizdir dep anlattı.

Şen balalar kollektivi, mul'ajim terbijeçilerniń jaxşı koryşyvleri sajesinde Suade özinin oksyzlygini pek tez unuttı.

Ajlar kecti, jıllar kecti, Suade oqup başladı, FZU-nı otlicno bitirdi. Şimdi „Örnek" fabrikasında calışa. Moskvaqa barıp keldi. Ne qadar guzel...

Suade balalar evine kelgen kuninden başlap özine baxtlı jaşajış bergen evni çan gonylden sevgen edi. O kunden berli de evleri, adını taşıqan Krupskaja arqadaşnı kormek istej edi. Işte Krupskaja arqadaşnı da kordi. Onıń xajalı haqiqat olıp cıqtı. Bytyn bu qısqa, l'akin zengin omyr onıń kozi oginde bir kino kartina kibi çanlandı.

O, krovatı qarşısında asılı turqan portretke baqıp:

— Mana ve menim kibi millionlarnen sovet balalarına bu baxtlı jaşlıqnı sen berdin, sevimli babam Stalin—dedi.

Men oquqan, kvalifikatsijalı işci qadını, komsomolka senin qajqıruvın sajesinde oldım. Men bir özim degilim, biz pek coqmız, baxtlı ömyr icyn teşekkyr sana ulu Stalin arqadaş dedi.

Enver Bekirov.

Resimde: Çankoj rajonı „Tensu" sovxozınıń ordenli sığır saqlı çısı Bondarenko arqadaş.
Foto; M. Kats

ANA TILEGI

I

Xatьrьmda doqqanьn, tьqьrqanьn beşikten,
Etegime japьşьp aqlanqanьn peşimden.
Ebet, uzaq kun boju mensiz sana zor edi.
Lakin menim ömyrim de tilençiden xor edi.
Bavan qarip odaman, tavda edi duraqь,
Malь, mul'ki joq edi, ne de harman, oraqь.
Korgenі el qapusь—ja ьrqatlьq, ja covan,
Jaşlьqьnь joqsullьq xьrpalaqan bir tamam.
Onьn zavqь men edim, sьrdaşa edi menimnen
Baqlь edim men ona sevgi tolu gonlymnen.
Silkeledi ac ölym, bir kun onьn jaqasьn.
Syjerkledi mezarqa qьrьp koks qafesin.
On kun edi mьna şaj ajьrьlqanьm vaqьtsьz,
Qalqan edim jukymnen men bicare, baxьtsьz.
Doqqan edin ijunde pişken edi kirazlar.
Mavь kokte quvanşьp ojnaj edi jьldьzlar.
Vişnelikte quşlarda jьrlaj edi tyrkyler.
L'akin mana ne aqьr, zorlь edi o kunler!
Bir qaşьq aş, bir loqma—jarь tilim ötmekke
Hazьr edim daima her kuc işke ketmege.
Qursaq edi kene ac, sytsiz edi memeler.
Xatьrlasam pek aqьr kele kecken o kunler.

II

Östin endi, byjydin, jaşьn oldь on doquz.
Bir danemsin! daha joq mende başqa oqul, qьz.
Quvanьcьm sen oldьn, her adьmьn kozettim.
Jaşavqa ters koryngen adetlerin tyzettim.
Jigit etip östirdim, keldin tamam jaşьna.
Alьştьrdьm her işni cezmege öz başьna.
Kureş icyn özine sajladьn bir doqru jol
Sevindirdin meni de olьp jaxşь komsomol.
Kolxoznikler begendi japqan her bir işinni
Mukafatnen donatьp entuziast kucinni
Ojururlandь seninnen kolxozьnda adamlar.
L'akin oqlum unutma, vatanqa da borçьn bar
Biznin byjyk vatannьn muqaddestir her jeri.
Emek sevgen xalqlarь, denizleri, çölleri...
Her bir syjem jeri icyn qan toktiler millionlar.
Qurban ketti batьrça niçe binnen oqullar.
Bizge zavqlь, baxьtlь jaşav bergen vatannь
Anamьznь sevgendaj sevmelimiz biz onь.
Ceceklensin baqcadaj her bir jeri vatannьn
Taptamasьn bir gulin ajaqlarь duşmannьn.
Stalinnin jaratqan byjyk esas zakonь[1]
Seviniz dej hurmetnen tuvqan şenli vatannь
Ket bir danem, sen de ol saqcь bizim sьnьrda
Koster erlik, suqlanьp sevinejim men mьnda.
Ol vatannьn şahini—saqla onь havadan.
Duşmanqa jol qalmasьn ne deniz, ne qaradan.

1936 Z. Çavtöbeli

1) Konstitutsija manasьnda.

SANA SELAM!

I

Savluqlaşam anajьm bugun sennen,
Öpyp, oxşap ateşli kozlerinden.
Ana sevgin hurmetlep jyregimde,
Xatьrlarьm baxьtlь her kunimde:
Ajneninen ozqarqan tanlarьnьn.
Pençereden baqqanda aj eşikke,
Kozin tikip men jatqan jel beşikke.
Xor jaşavnь koz jaşnen anqanьnь...
Çьjьnlarda, tojlarda, bajramlarda,
Gonlin çoşьp pajnözin ojlanqanda,
Torlandьrmaj hasretnen tolu kozin.
Xatьrlarsьn menim de bir qac sözim:
— „Mana ana hem sensin, hem de vatan.
Byjyttiniz siz meni qajqьlarnen.
Men de sevem sizni coq sajqьlarnen.
Sizden çanьm açьmaj hic bir zaman!
Ajьrьlam kop kunge, uzaq ketem.
Hic ьnçьnuv dujmajьm qalibinde.
Anajcьqьm quvan, kul' bugun sen de,
Meni beklej sotsialist memleketim!"
Savlьqlaşam anajьm bugun sennen,
Öpyp, oxşap ateşli kozlerinden.
Dinle sana jьrlajьm jurt jьrь da.
Onen atlaj biznin her adьmьmьz.
Işke sevda erimiz, qadьnьmьz.
Janqьratьp bu jьrnь celde, qьrda...
„Sevem şenli vatannьn her jerini.
Jigit—geroj qьzlarь, erlerini.
Baq anajьm sen onьn her jaqьna

Gracova kolxoz agronomь

Gracova Şura 1935-nçi jьlь Qrьm koj xozajstvosь institutьnь otlicno bitirip, agronom diplomь alqanda, kozi ogine keniş kolxoz cəlleri ve onda japьlmasь kerek olqan işlerni ketirdi de: men kolxozda da, instituttaki kibi udarnij calьşьrьm degen edi. Kolxoz bereketini arttьrmaq icyn neler japmaq kerek olqanьnь o, mektepte ogrendi.

Şura, 1931—jьlь institutqa kelgende, hazьrlьqь sьnьfdaşlarьndan az olqanьndan fizika, matematika ve diger derslerden artta qala• ve zorluq ceke edi. L'akin inatlь ve qajretli calьşuv sajesinde o, coqqa barmaj arqadaşlarьnьn artьndan jetti. 3-nçi, 4-nçi kurslarda ise institutnьn en ileri ketken studentkasь oldь. Jaxşь oquqanь, artta qalqan arqadaşlarьna jardьm etkeni icyn, direktsija onь qac kereler para, kitap ve kumuş zetonnen mukafatladь.

Şura şimdi Bitaq kojinde agronom olaraq calьşa. Bu qьsqa vaqьt icersinde, Topraq işleri xalq komissarlьqьnьn calьşqьr agronomlarь sьrasьna kecti. Onьn planlarь ve işi her vaqьt doqru tanьla.

Şura, bereketni koteryv doqrusьnda coq iş japtь. Onьn initsiativasь ve jardьmьnen kolxoz janьnda xata laboratorija mejdanqa ketirildi. Kolxoznitsalar Şuranь ajrь bir sevginen seveler. Xata laboratorijada beseda ve lektsija olqan kunleri qadьnlar „hajdьnьz Şura bizge beseda japaçaq"—dep toplaşьp keleler. Jaş agronom kolxoznitsalarnь xata laboratorija etrafьna ustalьqnen cekti. Şuranь hem kolxoz ucastkalarь, hem de kolxozniklernin ogorodlarь her jerde kormek mumkyn. Diplom alьnqanda berilgen səz jerine ketirile. O, bunьnnen qalmaj, memleketimizge daha coq fajdalar ketirmege tьrьşa. Komsomolka Gracova jaş energijalь sovet qьzь. O, əz işini seve, ve namuslu calьşa.

Server.

Oşamajmь? gurdeli gulystanqa.
Onьn zavod, şaxtasь, neft oçaqь,
Şenli jьrnen janqьra her buçaqь.
Jeşillikler kijingen jajlalarь,
Başь qarnen aqarqan qajalarь,
Kolxozlarnьn pamuq, caj tarlalarь,
Altьn tysly boqdajlar, arpalarь,
Kuneş sevgen çilveli baqcalarь,
Baq, baqcanen zinetli dacalarь...
Olar biznin, hepisi, olar biznin
— jaşь, qartь iş sevgen neslimiznin.
Ceceklengen bu vatan ne jaraşьq!
Barmь? ona olmaqan çandan aşьq.

Baxьtlьmьz biz əstik baqьrьnda.
Çanьmьznь berermiz oqurьnda.
Savlьqlaşam anajьm bugun sennen.
Өpyp, oxşap ateşli kozlerinden.
Ьşan mana jigitce berem men ant
Coqqa barmaz olurьm bir lejtenant
Turarьm men memleket sьnьrьnda.
Duşman eger tiş qajrap kelse onda.
Vatanьmnьn eşqьna bir silerim.
„Otlicnonen" vatanqa borç tələrim.
Hajdь anam, coq saq ol, sana sal'am!
Belki jaqьn vaqьtta kele almam!

1936 Z. Çavtəbeli

Muz. Şerfedinovnıñ

KIM SEVMEZ SEVINMEZ

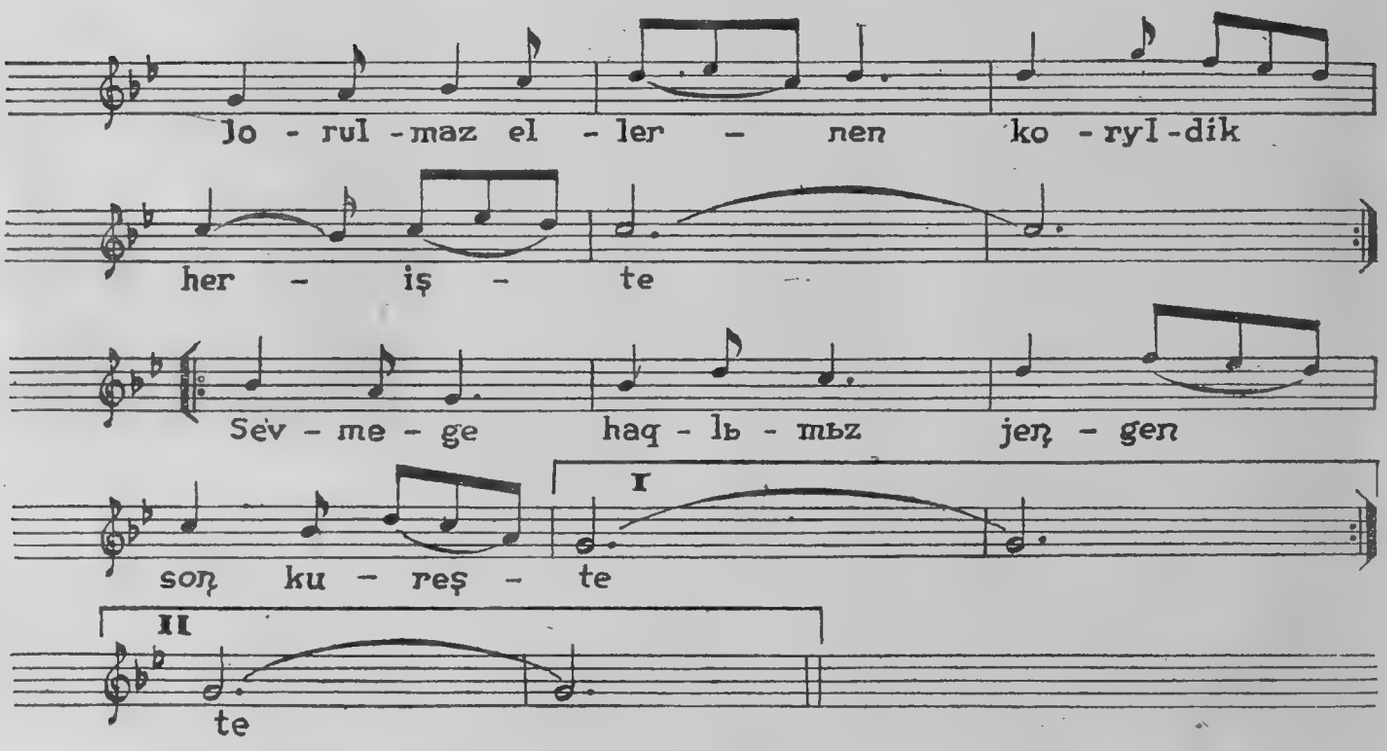

Ibrahim Baxşış

(Jır-ojun)

Jorulmaz ellernen
Koryldık her işte,
Sevmege haqlımız
Jengen soñ kureşte.

Joq qajqıь, qasevet
Quvanc bar gonylde.
Kim sevmez sevinmez
Bu zavqlı ömyrde

Bitken soñ kun işi
Kul'di cöl, cajırlar.

Ojnamaq istejmiz
Calınsın calqılar.

Şenlenmek istejmiz
Jırlasın ıylıyller.
Sevişmek istejmiz,
Qoqlap ız al guller

Ebette izimdir
Kundyz hem geçeler.
Olar zavq sefa hem
Kureşnen keceler.

N. I. Volodina

Tuvarlarqa qьşlьq aran hazьrlav

Tuvarlarnьn saqlьqь ve sajьsьnь saqlav, ileride artmalarьnь temin etyv ve mahsuldarlьqьnь jukseltyv, olarnьn qьş vaqtьnda nasьl bir şaraitta jaşaqanlarьnen baqlьdьr. Işte onьn icyn tuvarlarnьn qьşta jaşajçaq jerlerini vaqtьnda ve jaxşь hazьrlamaq kerek.

Bu muhim işke kerek qijmetni kesmegen kolxozlar daha bardьr. Bu kibi kolxozlarda tuvarlar bytyn qьş bojь pysyr ve tar aranlarda jaşaj ve tek quru tobannen besleneler. Bөjle xor baqьluv ve quru tobannen beslenyv netiçesinde tuvarlar azalar, sytleri kesile. Bundanda qajrь tuvarnьn arьq olmasь xususan buzavlamasьna az qalqan vaqьtlarda osal baqьlmasь, olaçaq buzavqa da jaramaj tesir braqa. Bөjle zajьf sьqьrlarnьn buzavlarь zajьf doqa, tez xastalana ve өleler.

Baqьmsьzlьq ve osal beslenyv sьqьrlarnьn vaqtьnda qacmasь ve savlьqlarьna da jaramaj tesir braqa. Qьsqadan ajtqanda tuvarlarqa kerek jemni ve turaq—aranlarnь vaqtьnda hazьrlamajuv kolxoz fermalarь ve kolxozniklerge coq zararlar ketire. Hajvan asravçьlьq işlerinin kenişlep jaxşьlaşmasь işlerini kederlej.

Partija ve hukymetnin hajvan asravçьlьq işlerini kenişletyv ve jaxşьlaştьruv doqrusьnda ortaqa syrgen vazifelerini tamamьnen içra etmek icyn, başta ev hajvanlarьna sьçaq ve toq qьşlьq hazьrlamaq kerek.

Qьş jaqlaşmasь munasebetinen tuvarlar jaşajçaq bina ve aranlarnь bu kunden başlap hazьrlamaq kerek.

Tuvarlarqa qьşlьq hazьrlav esas olaraq şu eki punkttan ibaret olmaq kerektir: 1—tuvarlarqa qьşta jaşamaq icyn, temiz, jarьq ve sьçaq aran ve evler hazьrlamaq. 2—guzel kacestvolь ve jeterlik miqdarda jem hazьrlamaq. Bunьn icyn de hazьrki tuvarlarnьn doqru sajьsьnь ve beklenilgen buzavlarnьn hesabьnь bilmek kerek. Kuz başьnda bulunqan tuvarlar ve beklenilgen buzavlarnьn hepisini bol, temiz, sьçaq jernen temin etmek kerek. Eger kolxozda aran japьçьlьq işine başlandь ise, onь tez bitirmek, japьçьlьq işi kozde tutulmasa, jetişmegen aranlar jerine insanlar jaşamaqan boş binalarnь fajdalanmaq kerek. L'akin bu binalarnь, jaxşь etip temizlep, qurutmaq (dezinfektsija japmaq) guzel etip avalandьrmaq, pençerelerni çamlamaq kerek. Buzavlar jaşajçaq binalarnь ajrь bir diqqatnen temizlep, hazьrlamaq kerektir.

Tuvarlarqa jaşamaqa jer hazьrlamaqnen beraber, olarnь jemnen temin etyv tedarigini de vaqtьnda kormek kerek. Tuvarlarqa jeterlik miqdarda jem hazьrlamaq icyn bizde bytyn şarait bar. Jalьnьz bu şaraittan bilip fajdalanmaq kerekmiz.

Birinçide, bytyn tobanlarnь toplap saqlamaq, tuvarlarnьn astьna toşemek icyn torf, terek japraqlarь ve santьq toplap hazьrlamaq.

Ekinçide, bytyn jeşil japraqlarnь toplap, maşinanen doqrap silos japmaq.

Ycynçide, ekinçi defa picen caluvnь mutlaqa өtkermek ve aş sanajьndan cьqqan bytyn qalьmtьlarnь tuvarlarnь beslemege (dermenden ve elevatordan cьqqan qalьmtьqlarnь) fajdalanmaq.

Silos ve jaşamaq icyn kerek aran ve binalar hazьrlamaq icyn vaqьt pek az qaldь. Onьn icyn her saat ve her daqiqanь tolь fajdalanьp, hazьrlьqnь qьş basmazdan evel bitirmek kerek.

„Krestjanka" zurnalьndan qьsqartьlьp alьndь.

Vracnьq besedasь
doktor Locev

Gripp xastalьqьndan nasьl qorcalanmalь

Gripp xastalьqь da bytyn joqunclь xastalьqlar bir adamdan, digerine pek qolaj kece.

Gripp xastalьqь da bytyn joqunclь xastalьqlar kibi, mikrob ve ja da bakterija adьnь taşьqan kozge korynmegen kucyk hajvancьqlar vastasьnen çajraj.

Gripp xastalьqьnьq al'ametleri şulardьr: xastanьq bytyn vuçudь sьzlaj, başь aqьra, sьçaqь koterile (bazь vaqьt sьçaqь 39-40° dereçe ola). Adeti yzre xastalьqnьq ilk kuni tumavu, boqaz aqrьlarь pejda ola. Bazь vaqьt oksyryk te ola. Xastanьq sьçaqь 2-3 kun olьp, soq tyşip başlaj, l'akin xasta bu vaqьt terlej.

Gripp xastalьqь aqьr ve jengil formada ola. Jengil olqanda 3-5 kunde kece. L'akin insannьq vuçudьnda bir zajьflьq, joroqunlьq qala.

Grippke coqьsь jengil xastalьq dep baqalar. L'akin bu doqru degil. Gripp xastalьqь çiger suvuqlanmasь, branxit kibi aqьr xastalьqlarqa cevirile (osloznenije bere), jatьşqan tuberkulezni qozoqaj. Grippni ajaq ystinde savuştьrmaq pek qorqulьdьr. Onьq icyn grippke tutunqan adam mutlaqa toşekke jatmaq borçludьr.

Gripp xastalьqьnь jaxşь etmek icyn eq jaxşь il'aç toşekke jatmaqtьr. Xasta halsьzlanьp, sьçaqь koterilip başlaqanda bastьrьlьp jatmaq kerek. Xastanь terletmek icyn, oqa sьçaq (malina tatlьsьnen) caj berilse jaxşь olur. Xastaqa jengil aşlar bermek tevsije oluna. Aşqazannьq nasьl işlegenine ajrьça ehmijet bermek kerek. Xasta boqazьnь kunde bir qac kere dezinfektsija japьçь şejler-borni kislota, perekis vodorotnen cejqamalьdьr. Bu il'açlar olmasa bir stakan suvqa bir caj qaşьqь tuz qarьştьrьp cajqamaq mumkyn.

Gripniq eq jengil formasь olsa bile, 2-3 kunsız toşekten turmaq olmaj. Sьçaqь tyşmeden turьp jyrmek pek qorqunclьdьr. Grippten soq zijade jorulьp calьşmaq osloznenije doqura bilir.

Grippniq çajramamasь icyn ne japmalь?

Gripp xastalьqь başqalarьna esas olaraq, Grippten xastalanqan adamdan juqa. Xastalьqnь çajratqan mikroblar xastanьq burunь ve boqazьnda bulunalar. Xasta oksyrgende, aqsьrqanda hatta baqьrьp laf etkende (onьq aqьzьnda ufaq tykyryk danecikleri sьcrap kete. Mikrop tolu olqan bu tykyryk denecikleri saqlam adamlarnьq aqьzь burunьna kireler) etraftaki adamlarnь grippke tutundьra.

Grippten xastalanqan adamnьq fajdalanqan jyzbezi, jastьqь, burun javlьqь ve aş aşaqan savutlarьnь saqlam adam fajdalansa, bu eşjalar yzerinde olqan mikroblar saqlam adamnь da xastalatalar. Koryşyv ve jada savlьqlaşqanda opyşyv adeti gripp xastalьqьnь pek çajrata. Xastalьq jalьnьz dudaqьndan opyşkende degil de, qolьndan opkende (balacьqlarnьq qolьndan tutsaq) de juqa, semicka, fundьq aşap, qabuqlarьnь polqa taşlamaq, kitap oquqan vaqьtta sahifelerini acqanda, para sajqanda parmaqьnь tukuryknen slatmaq da zararlьdьr.

Gripp xastalьqь jaş balacьqlarqa ojunçaqlarь vastasьnen qolaj kece. Grippten xasta olqan bir ana balasьnь өpse, өz burun javluqьnen balanьq burnьnь syrtse, soskanь, başta өzi jalap soq balaqa qaptьrsa, xastalьqьnь balasьna өzi avuştьrqaq olur. Onьq icyn pek saqt olmaq kerek. Xastanen bir toşekte jatuv da xastalьqnь çajratmaqa xьzmet ete.

Xastalьqnь tenbilejici tedbirler

Saqlam vuçudlь adamlar bu kibi juqunclь xastalьqlardan coq xastalanmajlar. Gripp ve suvuqtan өzini qorcalamaq icyn saqlam vuçudlь olmaq kerek. Saqlam olmaq icyn jazda coq çuvunmaq kerek. Jazda her nasьl havada olsa olsun, juvunmaq, insannьq tenini saqlamlaştьrьr, suvuqlanuv ve xastalьqlarnen kureşke alьştьra. Juvunqan soq tenini jaxşь etip syrtmek kerek. Kuzde ve qьşta ise, sabalarь sьlaq juzbeznen tenini oqalamalь, soq quru juzbeznen syrtmeli.

Insannь zajьflatьçь bytyn şaraitlarnь joq etmek kerek. Başta bir her kun normal' juqlamalь. Daimij juqusьzlьq insannь pek zajьflata. Bөjle adam juqunclь xastalьqlarqa tez tutula. Vaqtьnda ve jaxşь aşamaqnьq da coq ehmijeti bar. Spirt ickiler insannь quvetten tyşyreler.

Sьçaq evde qьzьnьp, soq jufqa urbanen suvuqqa cьqmaq olmaj. Kunde bir qac kere, xususan aş hazьrlajçaqta ve aştan evel qollarnь jaxşь etip sabunnen juvmaq kerek. Laf etkende adam qarşьsьna aqsьrmaq ve oksyrmekten saqьnmaq kerek. Grippten xastalanqan ana balasьnь emizgende aqьzь ve burnьnь baqlamaq kerek. Gripp xastalьqь epidemijasь olqan vaqьtta balalarnь opmek olmaj. Polqa tukyrmek, bir savuttan aş aşamaq, bir jataqqa jatmaq olmaj. Odanь temiz tutmaq, tozlarь syrtmek kerek.

Mesul' redaktor: **Bekirova R.**

Сдано в производство 17/X-36 г. Подписано к печати 28/XI-36 г. Главлит Крым. АССР 3842. 2 печ. лист. 1 гос типография НПТ Симферополь ул. Кирова, 23. Заказ № 3532. Тираж 1500 экз.

VKP(b) QRЬM OBLAST KOMITETI ORGANЬ.
NEŞR ETKEN: „JANЬ-DYNJA" REDAKTSIJASЬ

„QADЬNLЬQ SOTSIALIZM JOLЬNDA"

IŞCI KOJLY QADЬNLARЬ AJLЬQ ŻURNALЬNA

1937 SENESI

IGYN ABUNA QABULЬNA BAŞLANDЬ

ABUNA FIJATЬ:

Jьllьqь . . .	4 r. 80 k.
6 ajlьqь. . .	2 r. 40 k.
3 ajlьqь. . .	1 r. 20 k.
Nusxasь. . .	— 40 k.

DIQQAT!

Żurnaloqa abuna her pocta bolyginde, sojuz-pecat rajon bolyklerinde, pocta agentliklerinde, kioskларda, şeher ve kojde pocta taşьjьçьlarda jazьlmaq mumkyn.

1937 senesi icyn toqtavsьz żurnal ala bilmek icyn abuna jazьluvnь şimdiden jolьna qojuŋьz! Vaqtьnda jazьl, toqtavsьz aluvnь temin etiŋiz!

ŻURNALЬMЬZNЬ ALMAQJAN, OQUMAQJAN HIC BIR IŞCI, KOLXOZNIK VE EMEKDAR QADЬN, QЬZ QALMAMALЬDЬR!

Fijatь 40 k.

0317

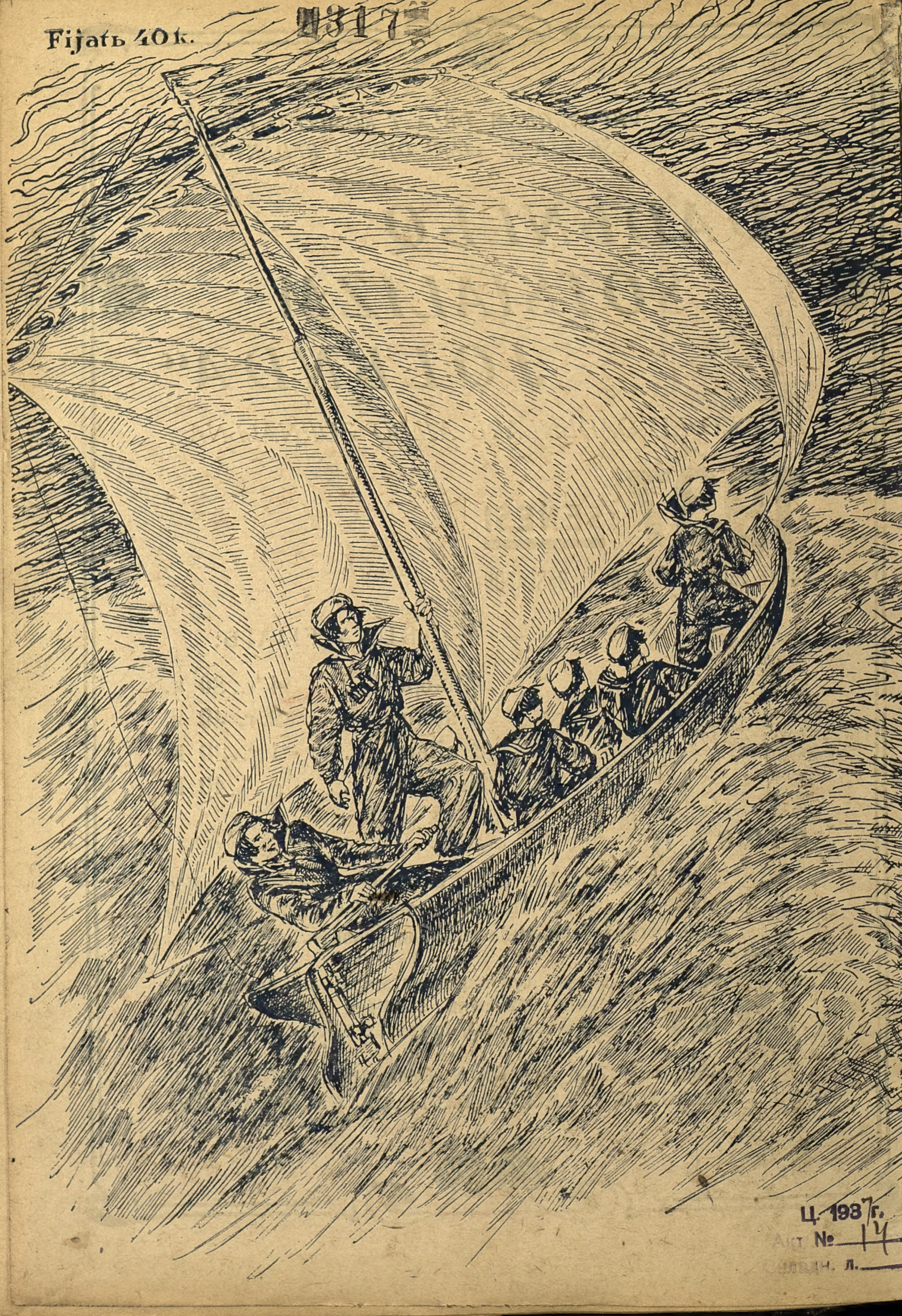

Ц. 1937 г.
Акт № 14
Инв. л.